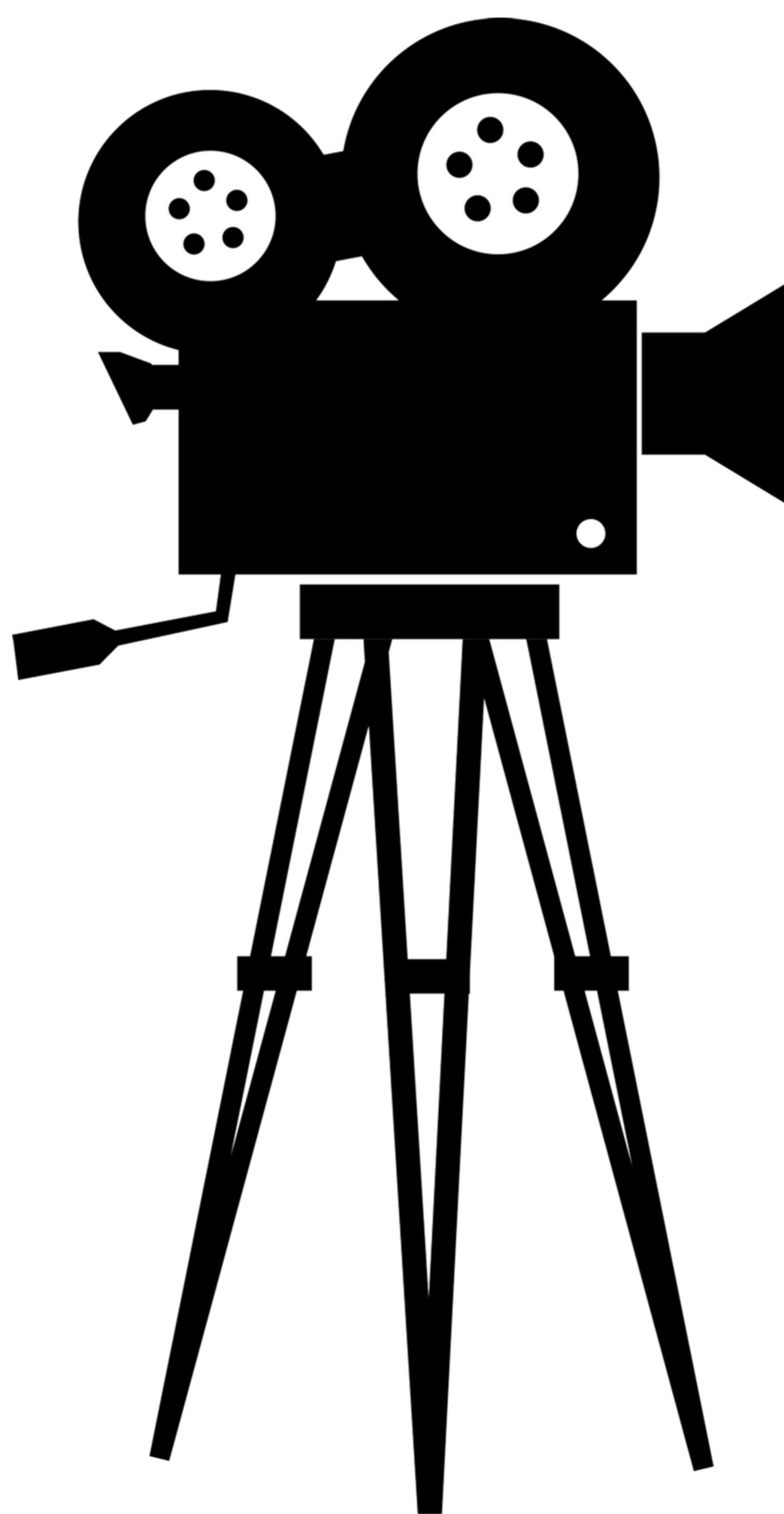

Zaniklá kina v Praze 2

Výstava návštěvníky provede zaniklou slávou dvojkových kin. Z více jak desítky biografů je v provozu již pouze jedno, kino MAT, které je zároveň nejmenším kinem v republice. Nebylo by ovšem kin, neboli biografů, bez filmových nadšenců, průkopníků a především kamaramanů. A Praha 2 má to štěstí, že je spojená hned s několika významnými pionýry filmařského řemesla.

kino Bio Beránek

Londýnská 376/57

V roce 1929 nechal podnikatel Josef Beránek rozšířit svoji nemovitost na Tylově náměstí o přístavbu traku, zasahující až do Londýnské ulice č. 57. Zřídil zde luxusní biograf s nejmmodernějším vnitřním vybavením té doby v Praze, nesoucí jméno Bio Beránek. Po roce 1948 bylo kino přejmenováno na Dalibor a v polovině šedesátých let k lítosti obyvatel zrušeno.

Slavnostní zahájení bio Beránek českým filmem „Varhaník u sv. Víta“

Ve čtvrtek večer o 8. hod. otevřeno bylo další vinohradské kino — Bio Beránek — skvělým zahajovacím programem. — Bio Beránek má 800 míst, je nádherně zařízeno a vybaveno ohromnými varhanami stavitele Riegra. Licenci vlastní „Spolek sociální péče o mládež“. Majitelem je továrník Beránek.

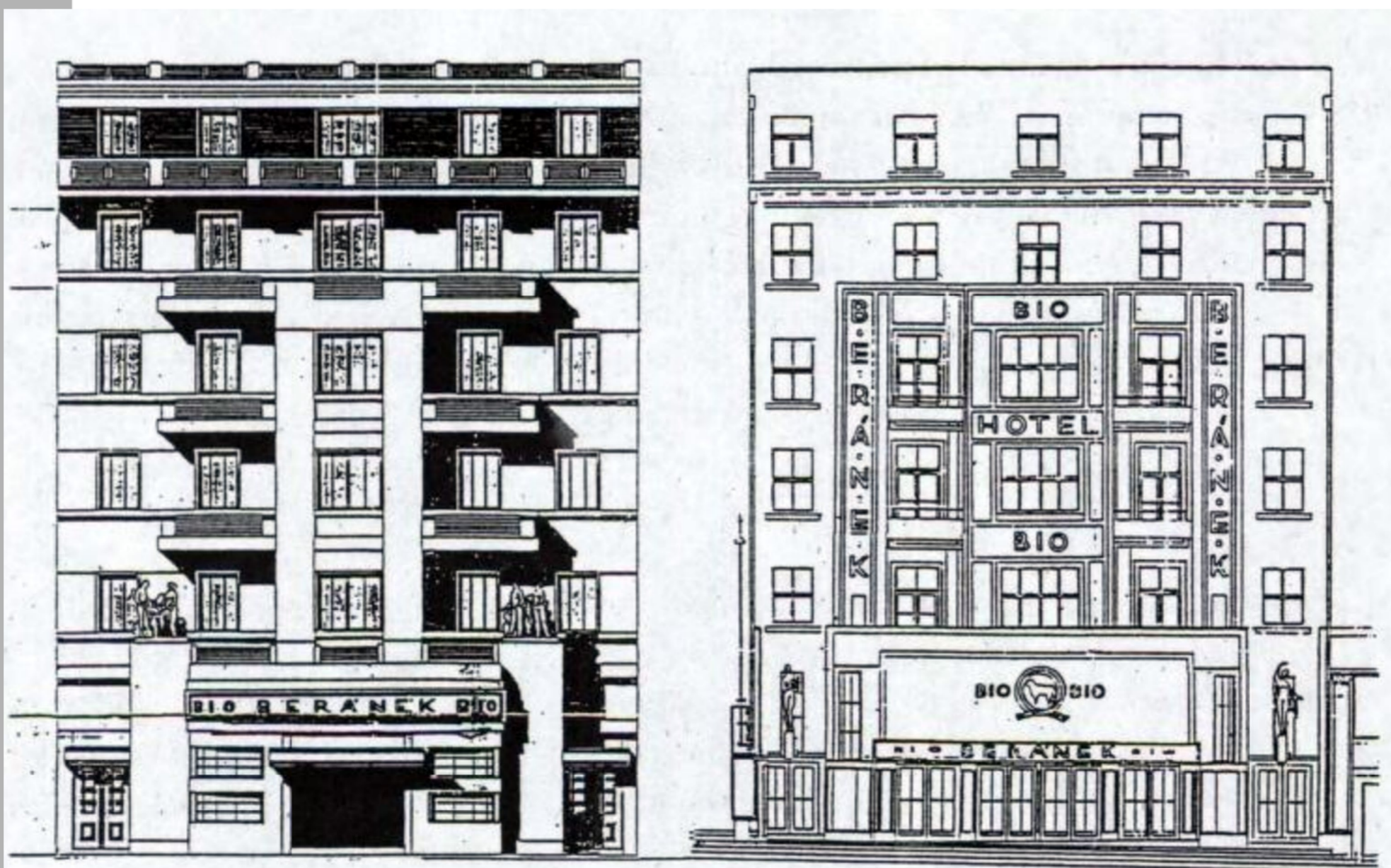
Slavnostní představení zahájeno bylo improvizací prof. Wiedermanna, která sklídila nadšený potlesk. Předvedený český film „Varhaník u sv. Víta“ s Karlem Hašlerem, Suzanne Marwille, Oscarem Marianem a L. H. Strunou v hlavních úlohách setkal se s plným úspěchem. Po stránce technické a fotografické je to jeden z nejlepších českých filmů. Kritiku filmu přineseme v příštím čísle.

Hotel a biograf „Beránek“ na Král. Vinohradech.

Biograf Beránek se nacházel v Londýnské ulici č. 376/57 a licenci držela Česká zemská komise pro péči o mládež (Spolek sociální péče o mládež). Vybudovat jej nechal podnikatel Josef Beránek (1864–1936), majitel řeznického obchodu, po první světové válce i majitel kavárny, restaurace a Slovanského hotelu Beránek na Tylově náměstí. Po smrti Josefa Beránka převzal provoz jeho syn Josef (1901–1987).

Kino mělo sál o rozměrech 16,6 x 12,7 metrů ve dvojtážovém suterénu stejnojmenného hotelu, k sezení zde bylo 802 míst. Mělo 21 řad sedadel a za nimi 6 loží, balkon měl 5 řad sedadel a celkem 17 loží. Projektovou dokumentaci zpracoval architekt Josef Mezera, stavbu kina provedla firma Václava Nekvasila. Kino zahájilo promítání ve čtvrtek 29. srpna 1929 slavnostní premiérou německého filmu Martina Friče *Varhaník u sv. Víta* (1929) za přítomnosti tvůrců. Kino Beránek bylo zřízeno jako premiérové ještě pro němé filmy. Biograf měl prvotřídní orchestr a skvělé elektrické varhany stavitele Riegra. Ročenka Zemského svazu Kinematografů v Čechách z roku 1932 uvádí, že kino již bylo vybaveno zvukovou aparaturou Powerphone českého technika a konstruktéra ing. Rudolfa Pazderky. (Aparatura se podobala systému Western Electric na desky a světelný záznam, a vyráběla ji pražská firma Pragaradio v Křemencově ulici). Po roce 1948 bylo kino Beránek přejmenováno na Bio Dalibor a v polovině šedesátých let bylo zrušeno (cca 1965). Při rekonstrukci objektu hotelu (cca 1972) byl promítací sál zbořen.

Dvě varianty projektu na průčelí hotelu s kinem Beránek (otevřeno 29. 8. 1929); v realizované variantě (vpravo) obíhalo světlo v duhové stuzě kolem neonové siluety beránka; autorem je pravděpodobně Josef Mezera

kino Maceška

Vinohradská 2165/48

Biograf Maceška se od srpna 1929 nacházel v Maceškově paláci na Vinohradské třídě č.p. 2165/48, po znárodnění v r.1945 byl krátce přejmenován na kino Bystrica, od roku 1968 nesl slavný název Bio Illusion.

Biograf Maceška se nacházel na dnešní Vinohradské ulici č. p. 2165/48 v Maceškově paláci. Jeden z největších paláců na Vinohradech s kanceláři, byty kavárnou a biografem nechal vystavět majitel strašnické továrny na uherský salám, uzenář Emanuel Maceška (1877–1966) z Nečeradce u Vlašimi. Projektoval jej architekt Jan Jarolím, autorem vnitřní výzdoby ve stylu art deco byl František Kallik. Biograf Maceška zahájil promítání 27. srpna 1929 němým francouzským historickým filmem *Madame Récamier* (1928, T. Lekain, G. Ravel). Jedním z prvních českých filmů, kteří diváci mohli v tomto kině zhlédnout, byl němý snímek *Boží mlýny* (1929) režiséra Josefa Medeotti-Boháče.

Biograf měl 29 obloukový řad s osmnácti či devatenácti sedadly a na balkoně osm řad sedadel. Tvořily celkem 981 míst k sezení, a to včetně 10 balkonových lóží, které si bylo možné předplatit na celý rok dopředu. Dne 30. srpna 1929 přinesly Lidové noviny článek o novém biografu: „...po dlouhé době jest to podnik, který není vystaven v podzemí. Je vytápěn horkým vzduchem, v létě pak je vzduch ochlazován. Zajímavou technickou novinkou je spirálovitá optická projekční plocha, která umožňuje viděti obraz nezkreslený skoro z každého místa v hledišti.“ Projekční plocha měla plochu 6 x 6 metrů a byla ve své době největší v Praze. Kino bylo původně vybaveno 3 projektory a zařízení i na zvukový film, i když zpočátku hrálo ještě filmy němé. Sál vynikal výbornou akustikou a měl prvotřídní 18 členný orchestr. Ročenka Zemského svazu Kinematografů v Čechách z roku 1932 uvádí, že kino bylo vybaveno zvukovou aparaturou Kinoelektric. Licenci vlastnila Seyvalterova Útulna slepých dívek, nájemcem byl nymburský majitel továrny na likéry Vantoch.

V roce 1945 bylo kino znárodněno a připadlo pod národní podnik Československý státní film, provozoval jej Filmový podnik hlavního města Prahy. Dne 27. srpna 1948 při příležitosti oslav 4. výročí Slovenského národního povstání se biograf Maceška přejmenoval na kino Bystrica (po zavření kina koncem roku 1948 si název Bystrica převzalo žižkovské kino Bio Flora a užívalo jej až do roku 1957). Od roku 1968 převzalo kino slavné jméno Bio Illusion po zaniklém slavném kině na Václavském náměstí, které existovalo až do roku 1950. Novou provozní kina se stala herečka Zita Kabátová a Bio Illusion se stalo populárním promítáním nejen archivních filmů, ale i besedami s tvůrci a herci nových filmů.

Po sametové revoluci získali palác i s kinem v restituci potomci zakladatele Emanuela Macešky. Kino však dál provozoval Filmový podnik hlavního města Prahy do 27. června roku 2001. V roce 2001 se novým provozovatelem stal producent Miloslav Šmíd-majer, který kino zrekonstruoval, vyměnil sedadla a nechal nainstalovat dolby stereo zvuk. Kino pod názvem Bio Illusion znovu otevřel v roce 2002 a provozoval jej do 31. ledna 2006, kdy biograf definitivně po 76 letech ukončil provoz. Posledním promítaným filmem byla komedie režisérky Marie Poledňákové *Jak se krotí krokodýli* (2006).

V roce 2006 se v prostoru kina otevřel multifunkční prostor s názvem Theatre Illusion Biograf a novým nájemcem se stal herec Pavel Trávniček. Se svým Divadlem Pavla Trávnička zde zůstal do roku 2008, poté odešel a začal hostovat v Divadle Járy Cimrmana na Žižkově. V roce 2014 po rozsáhlé rekonstrukci vznikl v prostorách kina multikulturní podnik Royal. Uvádí se zde burleska, na tradici kabaretů navazuje Czech Cabaret Show, jsou zde příležitostně uváděny divadelní hry, filmy, koncerty, často se zde natáčí stand-up comedy. Během představení tu funguje kavárna a bar. Prostory je možné pronajmout pro konference a soukromé oslavy. Za projektem stojí francouzský podnikatel Jean-Christophe Gramont.

Nové kino „Maceška“

V úterý zahájilo svou činnost na Vinohradech kino „Maceška“ slavnostním představením „Madame Récamier“. Bio „Maceška“, které v první řadě sleduje účely kulturní, jak bylo řečeno v úvodu slavnostního večera, je moderně a luxusně zařízeno. Má 981 míst. Sál vyniká výbornou akustikou a 18členný orchestr je skutečně prvotřídní. Vchod do bia je přímo z ulice. Projekční deska, která je největší v Praze (6×6 m), je tak řešena, aby z každého místa bylo stejně dobře vidět a projekce byla nezkreslená. Kabina je opatřena třemi stroji promítacími a zařízena i na film zvukový. Stavbu provedl arch. Jarolím. Licencionářkou je Seiwalterova družina osleplých dívek, nájemcem továrník Vantoch. Představení mělo slavnostní průběh: kritiku o filmu „Madame Récamier“ otiskneme ve „Filmové bursé“ příštího čísla.

kino Valdek

Jugoslavská č. 620/29

Kinodivadlo v paláci Valdek v Jugoslavské ulici bylo otevřeno roku 1930, roku 1942 bylo kino okupanty přejmenován na kino Astoria, po znárodnění až do r. 1990 neslo název Varšava.

Slavnostní otevření kina »Valdek«.

V paláci „Valdek“ na vinohradském Mírovém náměstí otevřeno bylo v úterý, 16. prosince nové kinodivadlo „Valdek“. K zahajovacímu programu zvolen byl nordický film „Lajla, dcera severu“ z produkce spol. Lunde-Filmj v Oslo, který setkal se s velmi vřelým přijetím. Slavnostní představení před naplněným domem zahájeno bylo předehrou Smetanovy opery „Libuše“ za řízení známého našeho kinodirigenta Erno Košťála, jakož i proslovem zástupce spolku „Svatobor“, jemuž patří provozovací licence. Nový podnik má 772 sedadel. Jest velmi vkusně a moderně vyřešen s pečlivým ohledem na všestranné pohodlí obecnstva. Má prostorné promenoary i schodiště, jakož i velmi příjemné osvětlení. Nové kino „Valdek“, které jistě získá stálý kádr návštěvníků, nutno zařadit mezi skutečně prvotřídní pražské podniky. Ředitelství přejeme do Nového roku mnoho zdaru!

Kinodivadlo v paláci Valdek (č. p. 620-XII) na nároží náměstí Míru, ulice Anglické č. 620/30 a Jugoslavské č. 620/29 bylo otevřeno v úterý 16. prosince 1930. Funkcionalistický palác byl včetně kina postaven podle projektu architekta Antonína Belady. Dům s tehdy moderní železobetonovou konstrukcí realizovala stavební společnost Jaroslava Wimmera.

Zahajovacím filmem byl ještě němý norský film z produkce Lunde Film z Osla *Laila, dcera severu* (1929) od dánského režiséra George Schnéevoighta. Slavnostní otevření bylo zahájeno předehrou z oper Bedřicha Smetany *Libuše* a *Hubička*, které dirigoval tehdy známý kinodirigent Erno Košťál. Provozní licenci k provozu biografu držel spolek pro podporu českých spisovatelů Svatobor. Od ledna 1937 provoz kina převzala tělocvičná jednota Sokol Praha Vršovice.

Vnitřek kina byl řešen bez štukové výzdoby, schodiště bylo obloženo hlazeným mramorem. Osvětlení ve stropě i pod galeriemi bylo sufitové. Sál měl 772 sklápěcích křesel, které dodala firma Stanislava Lišky z Brna. Čelo balkonu přecházelo plynule do bočních ramen. V suterénu se nacházely dvě plastiky Atlantů od sochaře Františka Hergesela, které pocházely z původního domu Na Valdeku. Kino zaměstnávalo 2 promítače - kinooperatéry, protože bylo vybaveno 2 promítacími stroji. Mělo dvě projekční místnosti propojené krátkými schody. První místnost byla vyhrazena pouze pro promítací stroje a zvukovou aparaturu, ve druhé místnosti byl umístěn měnič, rozvaděcí deska a zařízení pro převíjení filmu. Ročenka Zemského svazu Kinematografů v Čechách z roku 1932 uvádí, že kino bylo vybaveno zvukovou aparaturou Zeiss Ikon. Za protektorátu bylo kino 25. 12. 1942 přejmenováno na Astoria a po osvobození v květnu 1945 opět na Valdek, aby 8. října 1948 byl název přeměněn na Varšava. Kino bylo provozováno do roku 1990 Filmovým podnikem hlavního města Prahy. Dnes jsou prostory kina využívány jako garáže.

kino Minuta

Korunní 820/3

Biograf Minuta otevřela správa vinohradské divadla roku 1913 v zahradě Národního domu na Královských Vinohradech, aby ziskem z promítání filmů dotovalo a ekonomicky stabilizovalo rozpočet divadla. Okupačními úřady bylo kino r. 1942 divadlu odebráno a přejmenováno na Elektra. Při náletu 14. února 1945 bylo těžce zasaženo, o dva roky později zbouráno.

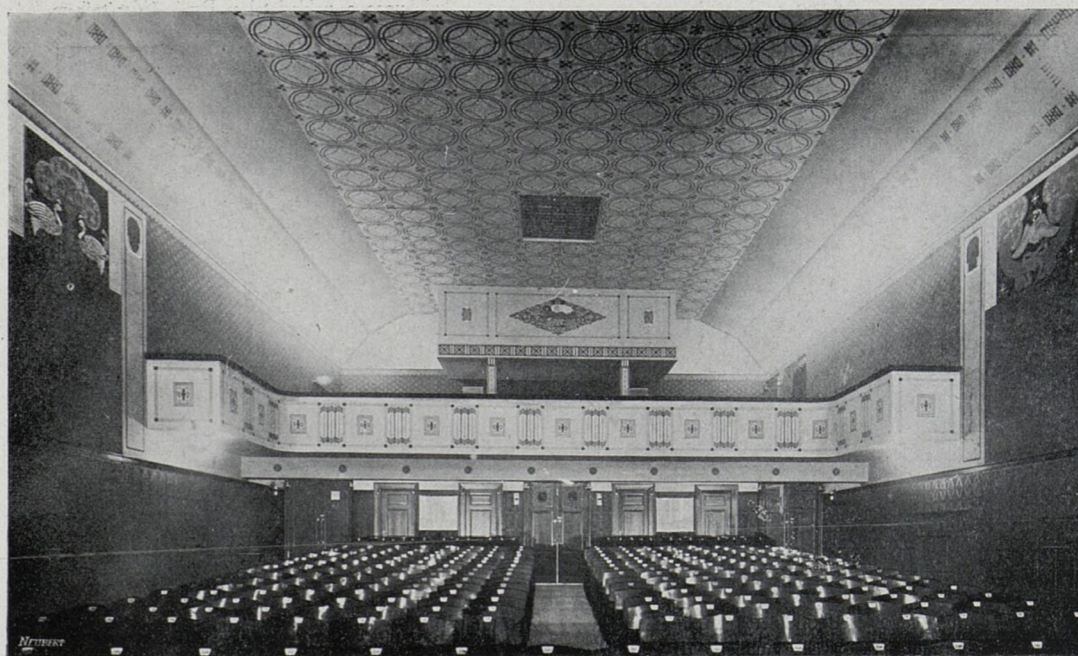
Městský biograf Minuta byl otevřen 30. srpna 1913 v zahradě Národního domu na Královských Vinohradech v Korunní ulici č. p. 820-XII/3. Družstvo vedoucí správu Městského divadla upravilo pro biograf původně pseudorenesanční budovu z roku 1894. Licenci k promítání drželo Městské divadlo Královských Vinohradů, které ziskem z promítání filmů dotovalo a ekonomicky stabilizovalo rozpočet divadla. Majitelem kina bylo tehdejší Město Vinohrady a tak Minuta byla jediným kinem v Praze, jejímž majitelem byla sama obec. Název „Minuta“ vzešel z konkursu, ze 127 zaslaných návrhů byl vybrán návrh spisovatele Augustina Eugena Mužíka.

Kino mělo 500 sedadel a dle seznamu zaměstnanců z roku 1931 i šestičlenný orchestr. Ve svažitém parteru byl sál rozdělen středovou uličkou a jen několik předních řad bylo souvislých. Na konci sálu byly 4 lóže a nad nimi balkon se strmě stoupajícími řadami sedadel. Z balkonu po obou stranách vybíhala krátká ramena, s patrně vždy dvojicí lóží. Nad balkonem byla promítací kabina, před promítacím plátnem se nacházelo ohrazené orchestřiště. Výzdoba sálu kina byla prvním pokusem o umělecké řešení „kinematografického divadla“ jak po stránce architektonické, tak i dekorativní. Architektonickou výzdobu kina secesními malbami vytvořil akademický malíř Jindřich Hlavín. Po stranách projekčního plátna byly v meandrovém zarámování vymalovány dvě alegorické postavy — žena, personifikující Světlo, a muž jako představitel Tmy. Na bočních stěnách sálu byly v obdélných polích znázorněny labuť pod rozkvetlým stromem a sovy pod hvězdou na noční obloze. Kino zahájilo promítání přírodním snímkem *Baltické moře u boruholského pobřeží*, komickým snímkem *Pan Vokurka má rýmu*, následoval přírodní snímek *Liška*, komedie *Stejně duše stejně cítí*, drama *Had* a fraška *Bezděčné zálety páně Ticháčkovy*.

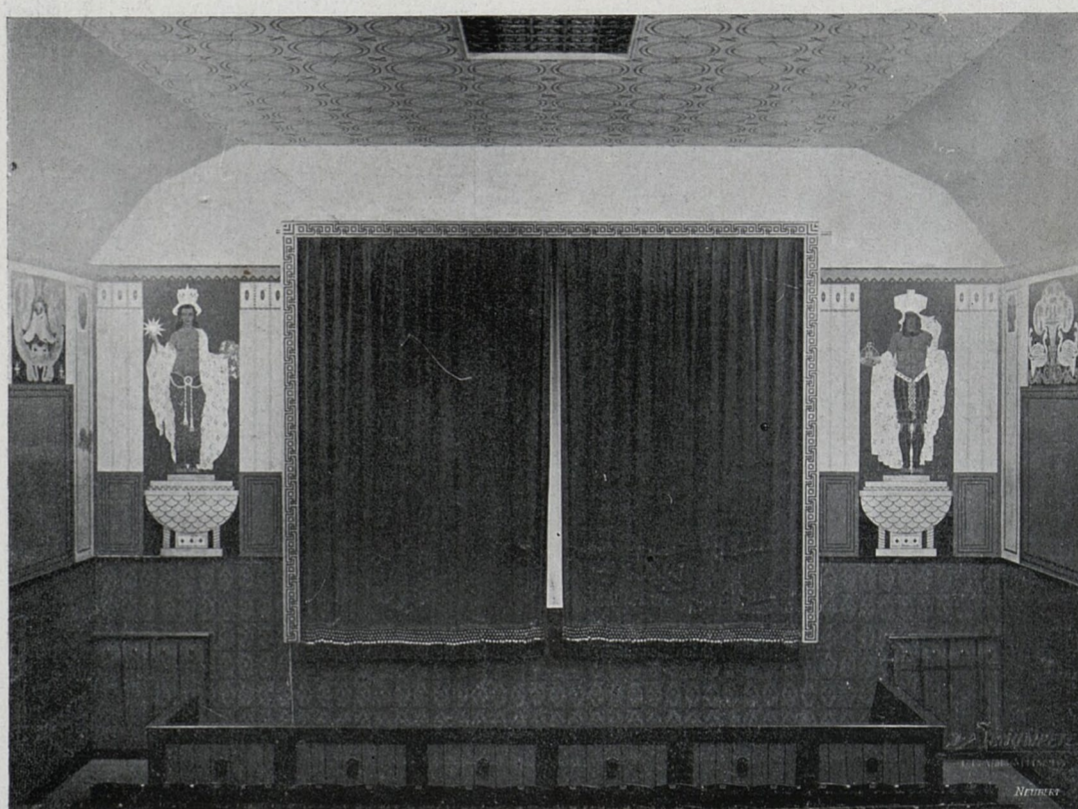
Biograf Minuta bylo premiové kino, které uvedlo i několik nových filmů prvních českých filmových společností ASUM a Kinofa. Dne 17. října 1913 tak promítalo *Konec milování* (1913) z produkce ASUMu s herečkou Andulou Sedláčkovou, v režii Otakara Štáfla a Maxe Urbana, který jej rovněž snímal. Zajímavostí je, že film byl uveden pouze s českými nápisy a mezititulky (především filmy ASUMu totiž měly titulky ještě českoněmecké). Nelze opomenout ani premiéru filmu *Faust* české společnosti Kinofa, v režii Stanislava Hlavsy, která se uskutečnila 28. října 1913. Byl to jeden z prvních pokusů o zvukový film, kde árie opery *Faust a Markétka* Charlese Gounoda odpívali herci v jediném záběru, a kdy skutečným pěveckým přednesem je doprovázel při promítání sám režisér Stanislav Hlavsa (film se zde hrál celý týden 28.10. - 4. 10. 1913). Dne 25. prosince 1914 byl v Bio Minuta promítnut i poslední film společnosti ASUM, česká dvoudílná veselohra *Noční děs* režiséra Jana Arnolda Palouše. Přítomni byli i vinohradští herci, kteří ve filmu hráli - Alois Charvát, Růžena Machová-Šlemrová, Bohouš Zakopal, Václav Vydra st. a další. Film byl natočen za svépomoci herců a čistý výtěžek připadl ve prospěch Podpůrného fondu sólistů vinohradského divadla.

Od dubna 1932 bylo kino již zvukové, vybavené zvukovou aparaturou Foneta, kapacita sálu byla rozšířena na 560 sedadel. Od října 1942 bylo kino odebráno okupačními úřady Městskému divadlu a provozovatelem se stal Paul Schäfer, který kino přejmenoval na kino Elektra. Na konci druhé světové války bylo kino těžce poškozeno během tragického náletu na Prahu 14. 2. 1945 a roku 1947 zbořeno.

NOVÝ MĚSTSKÝ BIOGRAF „MINUTA“ NA KRÁL. VINOHRADĚCH

jest v celkovém pojetí u nás prvním pokusem o umělecké vyřešení kinematografického divadla, jak po stránce architektonické, tak i dekorativní. Umělecky projevil se tu slibně akad. malíř Jindřich Hlavín. Na divadlo se těšíme a plně doufáme, že i po stránce uměleckého a zdravě výchovného výběru uslechtilého programu nás nikterak nezklame!

Městský biograf „Minuta“ na Král. Vinohradech.

Dnes jakož i denně představení o 8. hod. odpo. a o 8. hod. večerní. Zítřka v pátek úplně nový zajímavý program, v němž předveden bude původní český film drama o 2 dějstvích: „Konec milování“. Vznášející tento obraz ze života jest také pozoruhodný tím, že v něm účinkují naši čeští dramatictí umělci: přední člen Národního divadla pl. Sedláčková-Urbánová, host téhož divadla sl. Jarmila Kronbauerová a p. Miloš Vávra ml. V dramatu jest děj neobyčejně obratně zpracován. Dědička milionového jmění Irena zamiluje se horoucně do svého souseda Fréda, který však má milenku Lolotu, k vůli níž tone ve dluzích. Chtěje se zachránit zasnoubí se s Irenou, avšak za zády dále udržuje milostný poměr s Lolotou, k níž tajně dojíždí v automobilu. To dozví se Irena a převlečena za šofera nikým neposnána dá se najmouti Frédem a přesvědčivši se o nevěře svého snoubence způsobí šlepenou jízdou hrozný automobilový neštěstí, v němž sama s Frédem a Lolotou zahyne. Velice zdařilý film dokazuje, že česká původní výroba nikterak nezůstává pozadu za výrobky cizozemskými. I ostatní bohatý program jest velice poutavý. 64142

kino Bio Radio

Vinohradská 1789-90/40

Premiérové kino Bio Radio sídlilo v rondokubustické budově Radiopaláce na Vinohradské třídě, po znárodnění bylo v roce 1948 přejmenováno na kino Květen.

Číslo 13. ZPRAVODAJ ZEMSKÉHO SVAZU KINEMATOGRAFŮ V ČECHÁCH Strana 5.

V 11. čísle našeho „Zpravodaje“ byl uveřejněn článek pod názvem „Nesprávné jednání“. Byvše o věci, která byla předmětem výše uvedeného článku, informování, sledali jsme, že stylisace oné stati byla pochybená, což v zájmu článkem miněného podnikání, zde konstatujeme.

Bio Radio.

Praha obohacena byla opětě novým nadherným kinem, postaveným na Vinohradech ve Fochově třídě na bývalém Seidlově poli. Licenci získalo ústředí Čsl. pošt. a telegrafních zřízenců, jakožto zástupce licence ustanoven předseda ústředí pan Alois Zárobský, Praha-Vinohrady, Fochova tř. č. 56 n. Architektonickou úpravu biografu projektoval známý architekt prof. Dryák. Elegantní toto kino jest opatřeno vším možným komfortem a vyhovuje moderním požadavkům. Počet sedadel přibližně 850. Ředitelem biografu jmenován byl pan Miloslav Innemann, bývalý tajemník biografu Sanssouci, který již v oboru kinematografického pracuje od r. 1909. V dobré paměti jest jeho činnost v bio Illusion, Louvre, v Majáku, Almé a konečně v Sanssouci. Zahájení pravidelných představení připravuje se pro začátek měsíce září, ovšem budou-li do té doby veškeré přípravné práce ukončeny. Otevřením tohoto nového kina budou mít Vino-

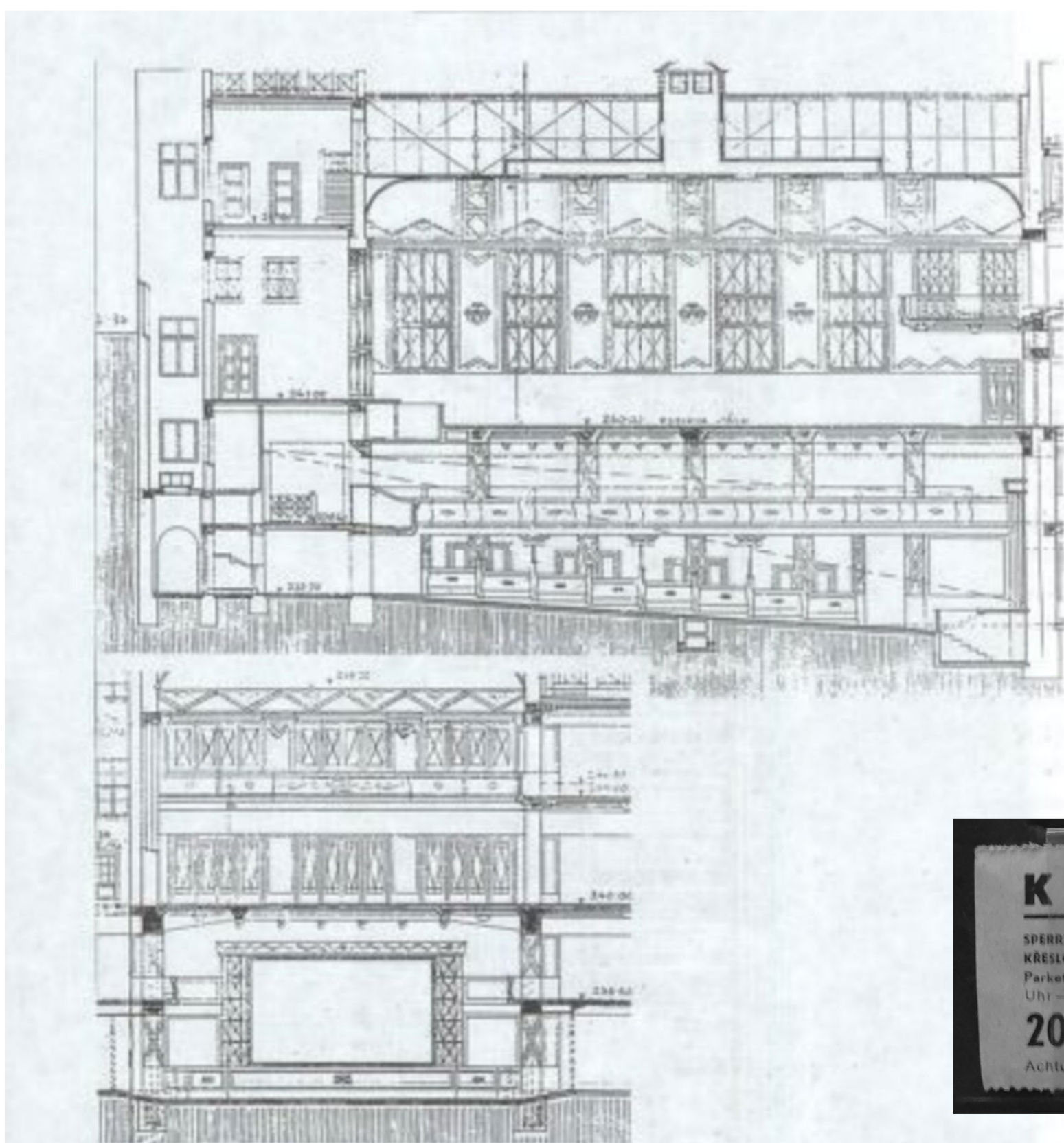
hrady čtyři kina. Nejstarší bio Koubek, pak Městský biograf Minuta, Bio Slavie a konečně nové Bio Radio. Ředitel, kolega Innemann, navštívil nás v naší redakci a z rozhovoru s ním sledali jsme, že Bio Radio nemohlo naléztí lepšího odborníka. Repertoír sestavil vesměs z vynikajících filmů, které předvedeny budou pouze v premierách. Víťame Bio Radio, které se ihned přihlásilo jako člen Zemského svazu majitelů biografů v Čechách do našeho středu a přejeme mu upřímně hodně zdarů v jeho podnikání.

Svaz filmového průmyslu a obchodu v R. Čs.

Praha II., Václavské nám. 37, zaslal naši redakci upozornění pro naše členstvo se žádostí o uveřejnění: P. T. Upozorňujeme pp. kinomajitele na to, že dráha počítá nám při zaslání filmů jako rychlozboží osobními vlaky skladně Kč 10.— za hodinu, odvolává se na dopravní řád, jímž filmy jsou označovány jako ceniny, pro které platí shora uvedená sazba. Poněvadž je vyloučeno, aby půjčovny byly vydány nebezpečí, že budou musiti platiti skladně, které někdy jde i do sta korun, upozorňujeme pp. kinomajitele, aby filmy byly posílány pouze drahou jako spěšiny, protože by půjčovny byly nuceny případně vzešle skladně zaúčtovat. — Za Svaz filmového průmyslu a obchodu v R. Čs. Dr. Nettl, místopředseda, Th. Svoboda, tajemník.

Premiérové kino Bio Radio zahájilo svůj provoz 3. října 1924 v nové rondokubustické budově Radiopaláce ve Vinohradské ulici v č. p. 1789-90/40. Radiopalác nechal vybudovat Ústředí československých a telegrafních zřízenců, které bylo i držitelem licence pro biograf. Společensko-kulturní dům zaměstnanců pošt a telegrafů, včetně 2 sálů, byl vystavěn podle projektu Aloise Dryáka z roku 1922. Pod koncertním a tanečním sálem se nacházel menší sál velikosti 30 x 13,1 metru, v němž byl zbudován Biograf Radio. Sál měl kapacitu pro 790–850 diváků, 32 řad ve svahu, deset zadních loží a osm loží po každé straně sálu. Balkon měl 4 řady a 6 loží, po 8 ložích na každém balkonovém ramenu. Kinosál byl původně vyzdoben v pozdně secesním stylu kombinovaném s kubistickými prvky. Jelikož byl vybudován ještě v období tzv. němého filmu, měl pod plátnem prostor pro dvacetičlenný symfonický orchestr. Ročenka Zemského svazu Kinematografů v Čechách z roku 1932 uvádí,

že kino bylo vybaveno zvukovou aparaturou Pacent. Prvním ředitelem kina byl promítač, herec a ředitel i dalších kin v Praze (např. kina Lucerna) Miroslav Innemann, bratr známého režiséra Svatopluka Innemanna. Zahajovacím filmem se stal němý francouzský snímek *Bitva* (La Bataille, 1923). Kino bylo v roce 1945 znárodněno a v roce 1948 přejmenováno na kino Květen. V roce 1970 sál prošel rekonstrukcí a přišel o svou secesní výzdobu. Byl vybaven projekcí a plátnem pro širokouhlé filmy. Kino Květen fungovalo až do roku 2001. Později v něm byla zřízena tělocvična pro výcvik bojových umění.

Řezy oběma sály (víceúčelovým sálem nahoře a kinosálem pod ním) v paláci Radio na Vinohradech (čp. 1789-1790/XII); Alois Dryák, 1922 – 1924

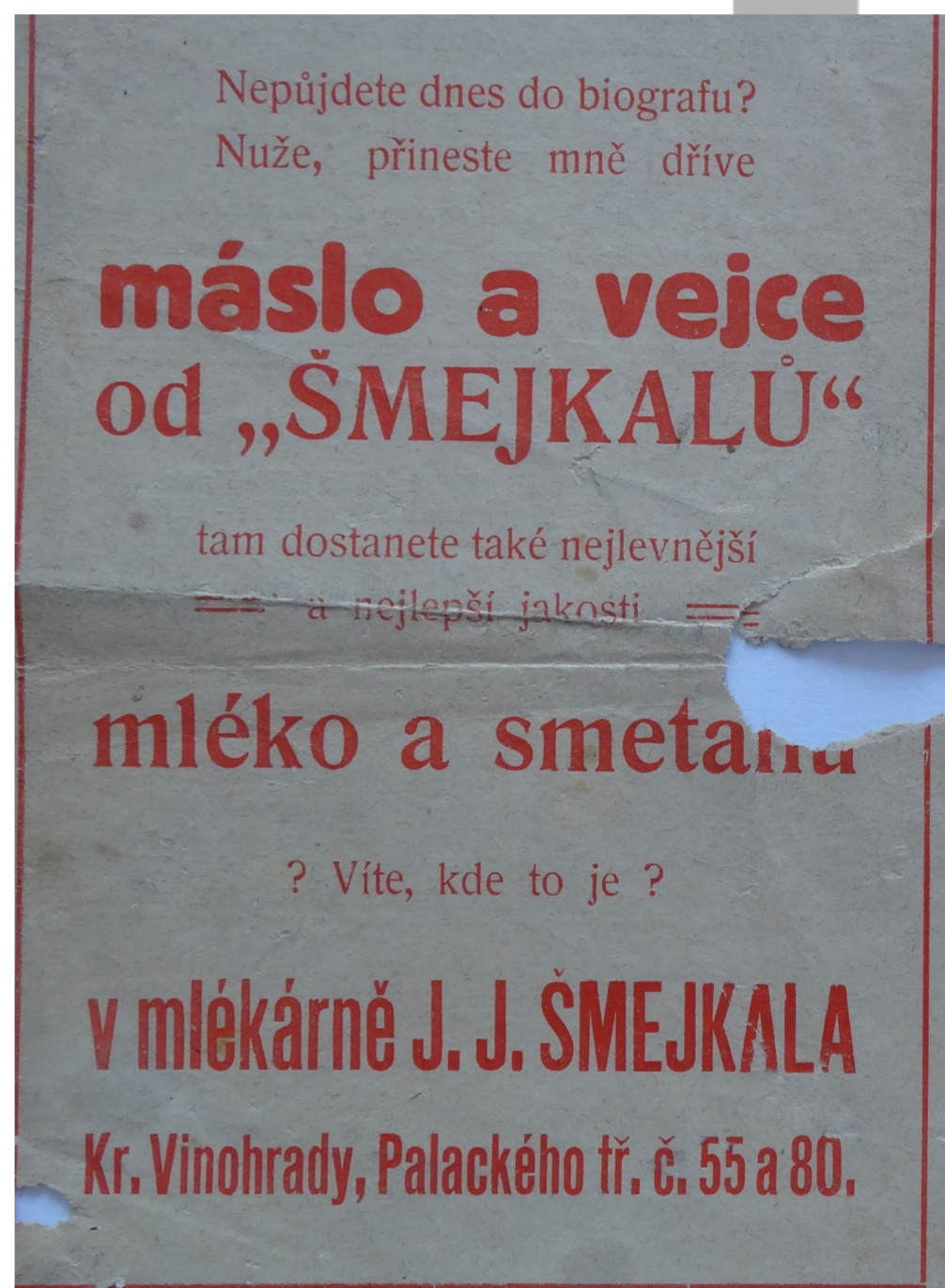

kino Grand Bio Koubek

Francouzská 171/28

Grand Bio Koubek se nacházelo v nádvořním traktu domu v Palackého, dnes Francouzské ulici č. p. 171/28, a bylo jedním z prvních stálých kin na Královských Vinohradech.

Grand Bio Koubek se nacházelo v Palackého, dnes Francouzské ulici č. p. 171-XII/28. Bylo to jedno z prvních pražských stálých kin a jedno z prvních kin na Královských Vinohradech. Svůj pravidelný provoz zahájilo 26. listopadu 1908 v sále restaurace U velké Prahy. Biograf provozoval a vedl typograf Josef Koubek (1878–1930), který pro kino zadaptoval sál patřící zdejší restauraci. Později kino přestěhoval do bývalého tanečního sálu, který roku 1874 zřídil stavitel Jan Troníček v samostatném stavení v zadní části dvora za restaurací. Sál měl 320 sedadel. Prvním zdejším promítačem byl promítač samotného průkopníka českých biografů Viktora Ponrepa - Jan Kitlička, pozdější majitel půjčovny a biografu Elektra, jež sídlilo v žižkovském divadle Deklarace. Doprovodné hluky a zvuky za plátnem prováděl herec Ferenc Futurista (František Fiala). V letních měsících promítalo Grand Bio venku v zahradě Sieglovy restaurace, jež byla rovněž v témže domě.

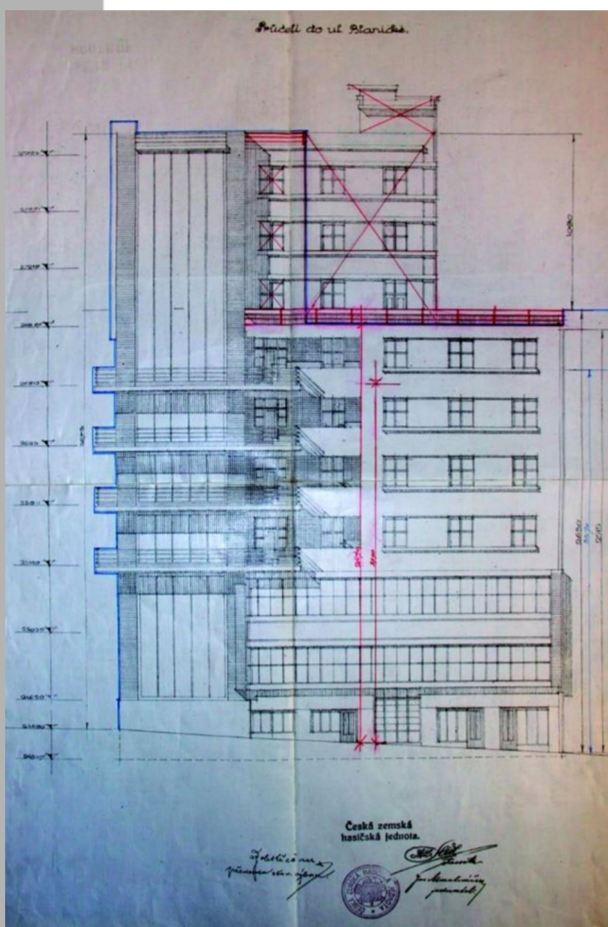
Od roku 1920 byl držitelem kinematografické licence Penzijní fond pro vdovy a sirotky členů Spolku českých žurnalistů v Praze, který se zavázal k dárkám ve prospěch státní invalidní péče a k přednostnímu zaměstnávání válečných invalidů. Josef Koubek se stal po ztrátě licence obchodním vedoucím. Ročenka Zemského svazu Kinematografů v Čechách z roku 1932 uvádí, že kino již bylo vybaveno zvukovou aparaturou Kinovox. V roce 1935 kino vedl Koubkúv zeť pan Ternus. Biograf měnil často názvy, např. Edison, či prostě Koubek. Opis prodloužení kinematografické licence z roku 1938 vypovídá o tom, že Bio Koubek bylo vedeno Václavem Horáčkem a jeho název změněn na Bio Vlast. To bylo z rozhodnutí Československého státního filmu zrušeno ke dni 21. 7. 1950. Budova kina později sloužila jako truhlářská a čalounická dílna Československého filmu. V 90. letech minulého století proběhla přestavba domu a bylo přidáno patro. Dnes je v přízemních prostorech mj. prodejna drogerie, ve dvorním traktu sídlí firmy a kosmetický salon.

Také Vinohrady dostaly své **Grand Bio**, které bylo otevřeno 26. listopadu 1908 v sále restaurace U velké Prahy (čp. 171-XII, Francouzská 28). Šlo o původně taneční sál, který roku 1874 zřídil stavitel Jan Troníček v samostatném stavení v zadní části dvora. O případných stavebních úpravách pro nové využití nevíme. Obdobně tomu bylo v případě „prvního českého křesťanského kinematografického podniku **Illusion**“, který byl 5. listopadu 1908 otevřen v bývalém tanečním a ochotnickém sále dnes již neexistujícího pivovaru Na Slovanech (čp. 1396-II, Vyšehradská 47); o obou objektech však ještě uslyšíme v souvislosti s pozdějšími stavebními úpravami.⁸⁾

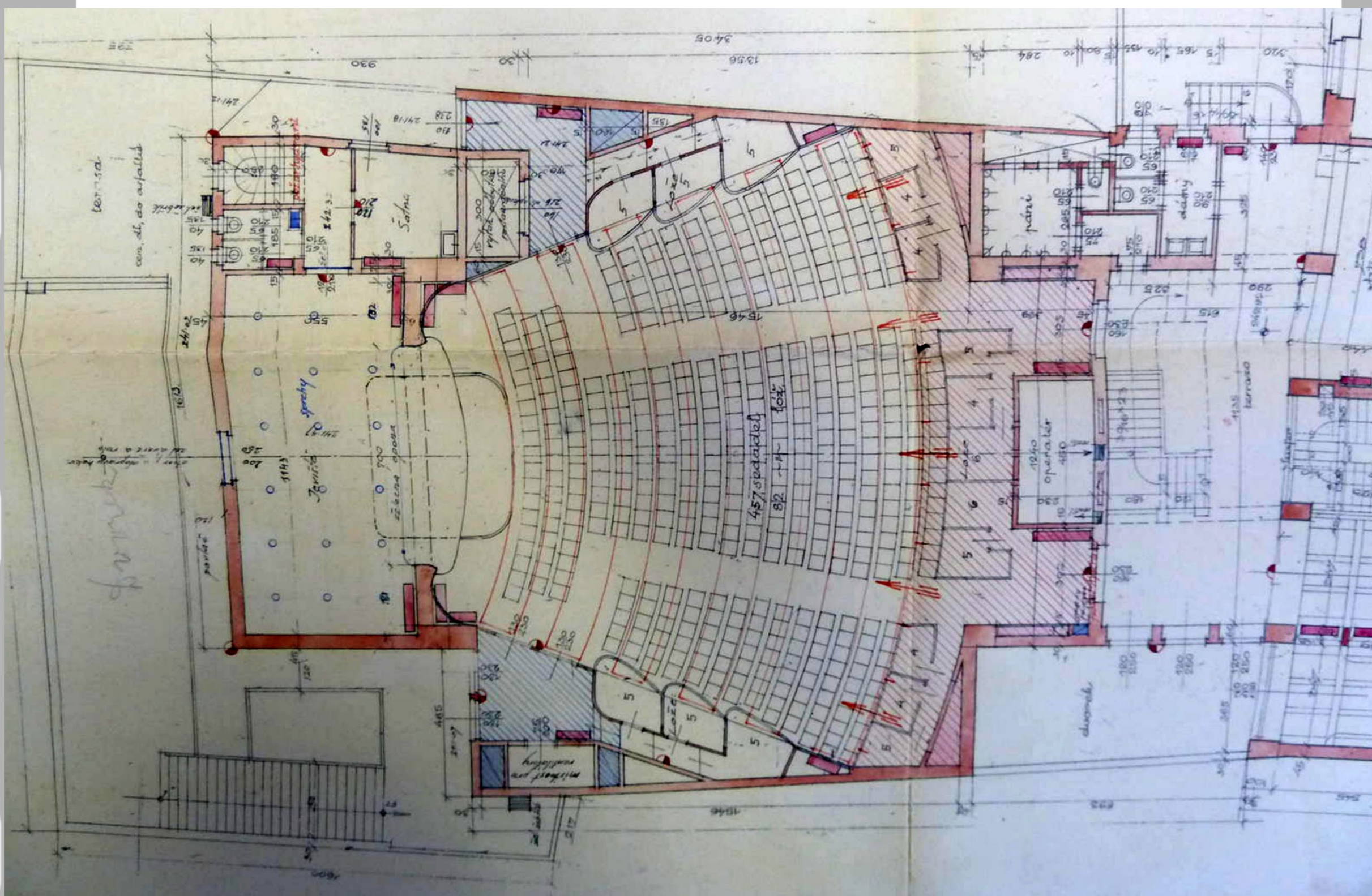
kino Varieté-Bio

Vinohradská 1789-90/40

Kino Varieté-Bio vzniklo roku 1929 ve vnitrobloku multifunkční stavby Hasičského domu na Vinohradech, v polovině 30. let minulého století bylo přejmenováno na kino Tatra.

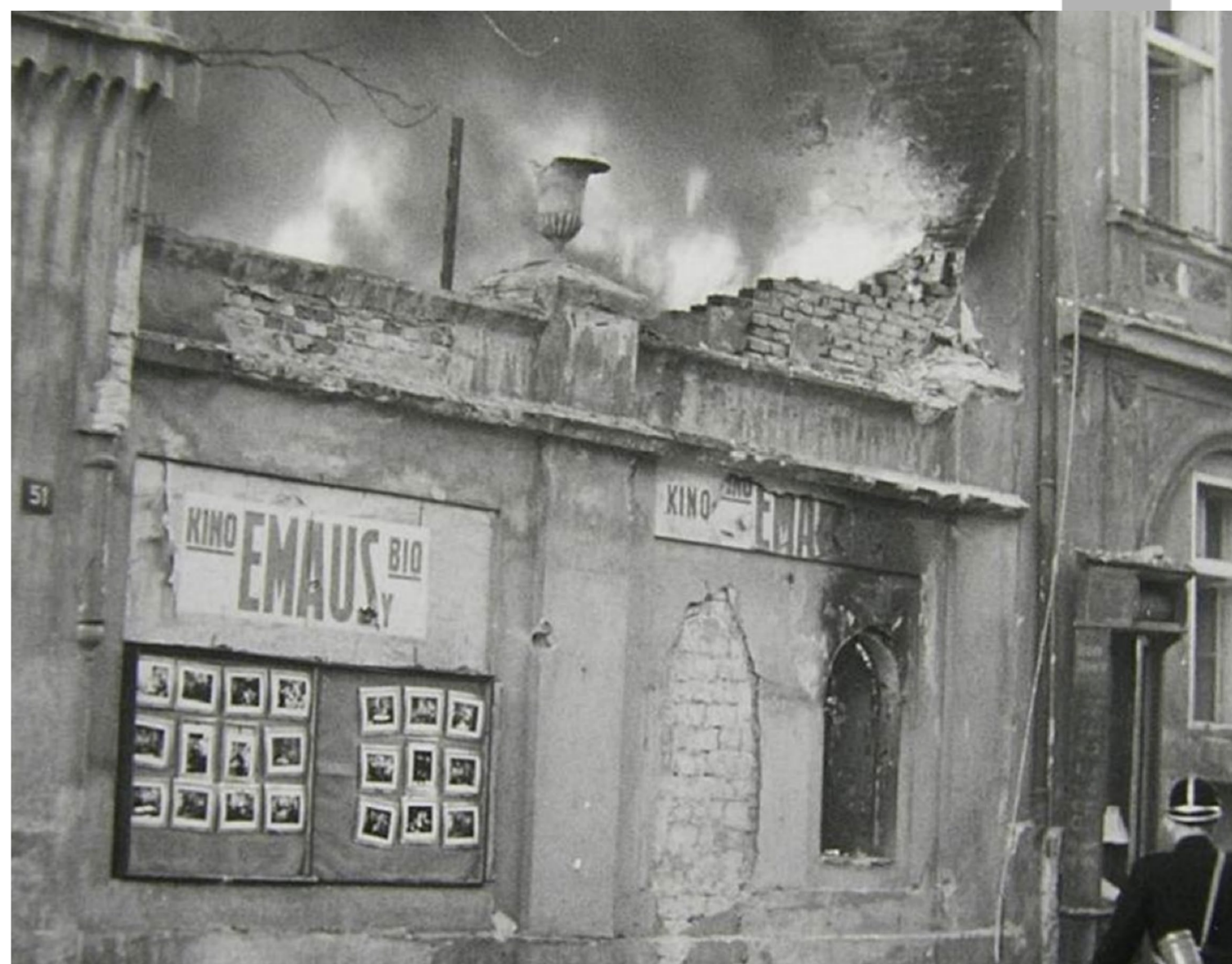
Kino Varieté-Bio bylo otevřeno 24. června 1929 v Domě české zemské hasičské jednoty (tzv. Hasičském domě či Domě U hasičů) na rohu dnešní Římské a Blanické ulice, jež byla i držitelem licence pro provoz kinematografu. Ta byla udělena jako řádná koncese výnosem zemského úřadu dne 21. dubna 1929. Konstruktivistická železobetonová budova byla postavena podle projektu ing. Tomáše Pražáka a ing. Pavla Moravce, stavbu provedla stavitelská firma Aloise Krofty. Vzhledem ke svým devíti nadzemním podlažím, počítaje v to i věž, byl objekt v tehdejší tisku prezentován jako první pražský mrakodrap. Kino bylo zřízeno ve vnitrobloku v divadelním sále, který měl samostatný vstup z Římské ulice č. p. 45. Hlediště mělo 457 míst k sezení, z toho 82 v lóžích. Dnes už neexistujících lóží bylo 11 v zadní části a při bočních stěnách po třech (lůžka byly odstraněny při rekonstrukci sálu v roce 1961–1963). Hlavní sál sloužil kromě promítání filmů i k hudební, kabaretní a artistické produkci. Asi po roce provozu Varieté-Bio se do sálu nastěhovala Malá opereta ředitele Mirka Bukovského. V polovině třicátých let zde vzniklo kino Tatra, ve kterém se promítalo až do roku 1945, kdy se přeměnilo na Divadlo Spejbla a Hurvínka. To zde hrálo až do roku 1994, poté se přestěhovalo do Dejvic. Od roku 1994 je zde scéna Divadla u Hasičů.

kino Na Slovanech

Na Slovanech 1396/II - Vyšehradská 471

Kino Na Slovanech mělo několik názvů - úplně původní název byl Divadlo Illusion, v roce 1908 jej založil kinematografista František Tichý se svým švagrem a pozdějším kameramanem Aloisem Jalovcem jako První český a křesťanský kinematografický podnik. V roce 1945 bylo zničeno během tragického únorového bombardování Spojenci.

Dne 5. listopadu 1908 si typograf a kočovný kinematografista František Tichý (1872–1947) spolu se svým švagrem a pozdějším kameramanem Aloisem Jalovcem (1867–1932) otevřeli První český a křesťanský kinematografický podnik - Divadlo Illusion. Tento biograf se nacházel v bývalém tanečním a ochotnickém sále v pivovaru Na Slovanech č. p. 1396/II a Vyšehradské 47 (hostinec U Šáryho, též Michala Scharyho). Jako uvaděč a promítač zde působil pozdější slavný kameraman Josef Brabec. Z tohoto hostince Na Slovanech se však Bio Illusion přestěhovalo již 14. března 1909 na Václavské náměstí č. 22 (od ledna 1914 č. 18) a zanedlouho se První český a křesťanský kinematografický závod Illusion stal i jednou z prvních českých společností vyrábějící vlastní filmy.

O případných stavebních úpravách pro nové využití nevíme. Obdobně tomu bylo v případě „prvního českého křesťanského kinematografického podniku **Illusion**“, který byl 5. listopadu 1908 otevřen v bývalém tanečním a ochotnickém sále dnes již neexistujícího pivovaru Na Slovanech (čp. 1396-II, Vyšehradská 47); o obou objektech však ještě uslyšíme v souvislosti s pozdějšími stavebními úpravami.⁸⁾

V roce 1913 byla Na Slovanech podle plánů stavitele Alfonse Wertmüllera upravena k promítání zahradní veranda, která ležela při ohradní zdi Vyšehradské ulice a sousedila s domem č. p. 1446/53. Jednalo se o lehkou dřevěnou stavbu, povolenou pouze jako provizorium na 6 let pro cca 200 diváků. Jednalo se o sál 6 x 24 metrů

s 27 řadami po 9 místech. U 12. a 13. řady se nacházela kamna a na konci sálu 4 lóže. V tomto sále vzniklo koncem srpna 1913 Bio Imperial, někdy též označované jako Biograf Koerber, podle majitele Zdeňka Koerbera (někdy též Zdenko Körber), který do té doby kočoval se svým Grand American Biographem. V případě hezkého počasí se promítalo i v upraveném přílehlém zahradním kině s restauračními stoly. Zdeněk Koerber však musel vedení kina po 1. světové válce vzdát, neboť po pádu z koně trpěl zdravotními potížemi. Dřevěné provizorium bylo v roce 1920 zbouráno a přibližně v těchto místech nechal Klub pensistů Národního divadla postavit novou lehkou přízemní stavbu. A tak v březnu 1921 zde již promítalo nové kino „Na Slovanech“. Stavbu provedl stavitel Matěj Blecha z Karlína. Sál byl postaven v prostoru pivovarské zahrady blíže k Vyšehradské třídě a na rozdíl od předchozího sálu byl s ní orientován rovnoběžně. Kino mělo rozměry 31,5 x 15,5 m a 836 sedadel v 38 řadách. Vzadu bylo 16 lóží ve dvou řadách za sebou a nad nimi projekční kabina. Před první řadou bylo pódium s orchestřištěm. Ročenka Zemského svazu Kinematografů v Čechách z roku 1932 uvádí, že kino bylo nově vybaveno zvukovou aparaturou Klangfilm. Držitelem provozní licence byl Klub pensionovaných sólistů Národního divadla. Vedoucí kina se stala bývalá dramatická pěvkyně a pozdější filmová herečka Růžena Maturová, zástupce a obchodvedoucí byl Emil Focht. Do roku 1922 byl tajemníkem kina herec a režisér Národního divadla Alois Sedláček. Biograf ročně věnoval částku 3 800 korun ve prospěch státní invalidní péče, a to Zemskému úřadu pro péči o válečné poškozence v Čechách, sídlícím v Praze-Karlíně. Ačkoliv biograf Na Slovanech nepatřil k premiérovým kinům, v roce 1922 se zde konala premiéra *Babičky* režisérky They Červenkové,

a v roce 1925 premiéra filmu *Syn hor* režiséra Vladimíra Slavínského a kameramana Otty Hellera. V roce 1934 zachvátil kino oheň, který se vzňal od kamen, shořel strop a střecha, ale kino se podařilo zachránit. Od roku 1940 byl vedením pověřen zástupce a obchodvedoucí Josef Škvára. Roku 1942 se kino přejmenovalo z rozhodnutí okupačních úřadů na Emauzy a adresa byla uváděna jako Vyšehradská třída 51. Kino bylo spolu s Emauzským klášterem a Faustovým domem vybombardováno 14. 2. 1945 při tragickém náletu Spojenců na Prahu, a v roce 1947 demolováno.

kino MAT

Karlovo náměstí 19

Nejmenší kino v České republice s kapacitou 46 míst se zaměřuje mj. i na umělecké projekce. Spolu s restaurací, půjčovnou DVD a dalšími prostory se nachází v domě postaveném stavitelem Janem Matouškem, dědečkem současných provozovatelů Jana a Zuzany Mattlachových.

Kino, a posléze studio MAT založil filmový střihač Jan Mattlach v prosinci 1994 v rohovém, funkcionalistickém domě na Karlově náměstí 19. Dům postavil jeho dědeček a pražský stavitel Jan Matoušek. Kino slouží jako sál pro novinářské projekce mnoha českých filmů, pro besedy a diskuze, akce pro děti. Nabízí alternativní program a jeho provozovatelé nehlídají na zisk, ale kvalitu. Přináší i přenosy ze světových operních scén, dokumenty o světových galeriích a umělcích, případně méně známé poklady starší české filmové tvorby. Provoz filmového klubu a kina vede Janova sestra Zuzana Mattlachová. Prostory klubu navrhl architekt Martin Vrátník. V domě na Karlově náměstí má Jan Mattlach také postprodukční studio. Sídlí zde několik profesních organizací, jako Asociace českých kameramanů z.s., Asociace českých režisérů, scénáristů a dramaturgů - ARAS, z.s., nebo Česká filmová a televizní akademie, z.s., a některé filmové společnosti.

Kino MAT spolupracuje s MČ Praha 2 mj. v rámci partnerství v klubu Dvojka pro přátele kultury.

kino Grand Biograf de Paris

Ječná 15

Kino Grand Biograf de Paris založil průkopník české kinematografie Antonín Pech v roce 1908 prozatimně ve dvoře domu v Ječné ulici č. 10, o rok později jej přesunul do novostavby domu U čtrnácti svatých pomocníků v Ječné 15.

27. září založil Antonín Pech, známý českobudějovický fotograf, který se přestěhoval do Prahy, v Ječné ulici č. 10 Grand Biograf „de Paris“. Později se přestěhoval do č. 13, kde setrval až do konce roku 1910, kdy kino zaniklo (foto 19).

Grand Biograf de Paris (někdy Grand Biograph “de Paris”) byl otevřen 27. září 1908 v Ječné ulici č. 10 (509-II). Majitelem a provozovatelem byl režisér Antonín Pech, který do roku 1907 působil jako fotograf v Českých Budějovicích, ve fotografickém ateliéru svého otce Adolfa Pecha (známý malíř, bratr spisovatelky Elišky Krásnohorské, od r. 1868 majitel prvního fotografického ateliéru v Českých Budějovicích). Biograf byl zřízen provizorně ve dvoře domu postaveného v letech 1901–1902 stavitelem Josefem Procházkou.

Následující rok se Grand Biograf de Paris přestěhoval do novostavby domu U Čtrnácti svatých pomocníků, která se nacházela naproti přes ulici v Ječné ulici č. 547/15. Sál biografu o rozměrech 15,7 x 6,8 metrů se nacházel v pravém dvorním křídle a byl naplánován stavitelem Janem Voráčkem. Bylo v něm 17 řad sedadel, z čehož prvních 5 řad bylo na rovné podlaze, další sedadla pak vždy po 3 řadách stoupala na 4 stupních. V letních měsících Antonín Pech své kino přesouval na Židovský ostrov (dnes Dětský ostrov).

V březnu 1910 založil Antonín Pech První pražskou výrobu kinematografických obrazů (v ul. Riegrovo nábřeží č. 20), kde vyráběl „kinematografické snímky časové i scénované, pro divadla odborná, jakož i účely vědecké a reklamní“. Antonín Pech se tak stal po arch. Janu Kříženeckém naším dalším režisérem a kameramanem. Vyrobené snímky dodával kromě svého kina i do ostatních pražských kin, např. do Divadla živých fotografií Viktora Ponrepa. Kino i výroba filmů zanikla již v květnu 1911, neboť Antonín Pech převzal vedení první filmové společnosti Kinofa, která byla založena 1. května 1911. V roce 1913 Antonín Pech kinematografické činnosti zanechal a pracoval ve fotooddělení na pražském magistrátu na Staroměstské radnici.

Také další kino si vybralo náležitě honosné jméno: **Grand Biograf de Paris.**⁷⁾ Navázalo jím na obdobný název restaurace v domě čp. 509-II v Ječné ulici č. 10. Ve dvoře tohoto domu, postaveného v letech 1901 – 1902, připojil stavitel Josef Procházka roku 1903 zvýšené přízemní křídlo s jevištěm, kde zahájilo svou činnost nové kino 27. září 1908. Nepůsobilo tam však dlouho, protože už následujícího roku se přestěhovalo přímo přes ulici do novostavby čp. 547 (Ječná 15 – U čtrnácti pomocníků), u níž stavitel Jan Voráček zřídil v pravém dvorním křídle sál o rozměrech 15,7 x 6,8 m. V něm byla sedadla v sedmnácti řadách, z toho pět na rovné podlaze, další pak vždy po třech řadách na čtyřech stoupajících stupních; původně plánovaná galerie se nerealizovala.

kino Vyšehrad

Trojická 1907/10

Bio Vyšehrad se nacházelo pod Vyšehradem v Trojické ulici, první představení se zde konalo 18. ledna 1929, kdy ještě neslo původní název Bio Central.

Kino Bio Central se nacházelo pod Vyšehradem v Trojické ulici č. p. 1907/10. Původní divadelní sál s modlitebnou stavebního družstva Církve československé byl adaptován pro biograf a modlitebna na taneční sál. Licenci k provozování biografu vlastnil spolek „Český slepecký tisk“ založený již v roce 1915. Vedení kina se ujal Josef Pazderka. První představení se konalo 18. ledna 1929 a byl promítnut americký snímek Falešný milionář. Plocha projekčního plátna byla 6 x 4,5 metru, kino mělo celkem 550 míst k sezení včetně míst na balkoně, kde bylo 5 stoupajících řad s 90 místy. Lože byly umístěny po čtveřicích na bočních ramenech balkonu. Dvou etážový sál s čelním balkonem se zkrácenými rameny měl rozměry 10 x 19 metrů.

Již v roce 1932 se však kino Bio Central jistě přejmenovalo na Bio Vyšehrad a vedl jej podnikatel Stanislav Dražný, později za druhé světové války pan Engelbert Zlesák. Po znárodnění kinematografie v roce 1945 kino převzal Československý státní film. Mezi lety 1971-1990 kino patřilo pod Filmový podnik hl. m. Prahy.

V roce 1953 proběhla rekonstrukce kina a promítací kabiny. Kino se v polovině osmdesátých let 20. století dostalo do havarijního stavu kvůli zanedbané údržbě, zavřelo se a dlouhodobě rekonstruovalo. Po sametové revoluci na začátku devadesátých let dostalo havarijní výměr, v rekonstruovaných prostorech vznikl billiard klub, později hudební klub a koktejlový bar, který provozuje společnost zajišťující i cateringové a zábavní služby (2020).

Také tento typ dvouetážového sálu s čelním balkonem a zkrácenými rameny se uplatnil u novostaveb. Několikaletým procesem se takový sál realizoval v případě kina **Central** (později **Vyšehrad** – Trojická 10/1907-II),²⁰⁾ Na začátku stál pro stavební družstvo Církve československé vypracovaný a v srpnu 1924 přijatý projekt Jana Vodňaruka na obytný dům s modlitebnou a divadelním sálem, situovanými ve dvorním stavení kolmo na uliční linii. Podle nových plánů Miroslava Smlsala ze října 1924, schválených v únoru 1925, byl však sál otočen o 90° s osou rovnoběžnou s průčelím; po třech letech znovu byl

Český klub kinoamatérů

Na stejné adrese sídlil také Český klub kinoamatérů, nejstarší a nejznámější amatérský filmový spolek. ČKK byl založen v roce 1935 skupinou pražských kinoamatérů, kteří se odtrhli od dříve založeného firemního filmového Pathé klubu sídlícího na Smíchově. Po dvou letech hledání klubových místností byly nalezeny a hlavně najaty místnosti v Praze 2, v ulici Trojická 10.

Zde v těchto místnostech přežil ČKK první republiku, druhou světovou válku, dokonce i celý socialismus. Bohužel se sametovou revolucí přišly problémy. Za první republiky to měl klub zřejmě lehké. Nebyla televize, film a kino byl velký tahák. Členové tak ve své režii natočili filmy a klub uspořádal veřejný večer. Návštěvnost byla vysoká, mnohé projekce se musely i několikrát opakovat. Klub vybral vstupné a měl na nájem i na technické vybavení klubu. Navíc - členové klubu byli většinou lidé movití. Vchod do domu v ulici Trojická byl označen nápisem Kino Vyšehrad, které bylo ve sklepních prostorách v provozu. Bylo nutné projít kolem pokladny kina a schodištěm domu do budovy ve dvoře, původně postavené jako modlitebna. Po projekcích probíhaly vždy rozbory filmů a vzájemná doporučení filmového postupu, pořádaly se tu “Klubové vánoce”, docházely sem legendy oboru známé i v zahraničí.

kino Slávie

Řipská 547/24

Biograf Slavia Českých feriálních osad byl otevřen ve dvoře za domem v Řipské ulici 24 na Vinohradech, na místě původních koňských stájí v prosinci roku 1919.

SLAVIE biograf Českých feriálních osad
Vinohrady, Řipská ul., tel. 4482
UKRADENÝ FAVORIT.
Amer. sensační sportovní drama o 4 jed.
V hlavní úloze Mabel May.
ČERVENÉ ESO.
Parodie na stejnojmenný film.
Fatty únoscem. Amer. veselohra.

Biograf Českých feriálních osad Slavia byl otevřen ve dvoře za domem v Řipské ulici č. p. 547-XII/24 dne 5. 12. 1919. Stavitel byl zřejmě Josef Domek. Kino bylo vybudováno z původních koňských stájí.

Licenci kina držel dobročinný spolek Českých feriálních osad, který z výdělků financoval svou osvětovou činnost s mládeží a zajišťoval chudým školním dětem z velkých měst ozdravný pobyt na venkově v době letních prázdnin. Kino bylo dle dobové tiskové reportáže vzdušné, elegantní, účelně řešené a mělo 550 sedadel a čtyři zadní lóže, bez balkonu. Biograf zahájil promítání slavnostním programem, na němž byla předvedena přehra ze Smetanovy *Libuše*, české filmy *Sen fráteru Ondřeje* (1918, J. A. Palouš), *Hold republiky Dohodě*, *Macocho* (1919, A. Fencel) a francouzský film *Hrabě Monte Christo*.

Biograf Slavia pravděpodobně sloužil i jako kino společnosti Iris-film, která měla své obchodní sídlo na stejné adrese. Dne 26. 3. 1922 se zde uskutečnila I. řádná valná hromada, které se zúčastnil mimo jiné ředitel biografu Slavia Václav Bayer a byl jmenován i ředitelem společnosti Iris-film. Kino Slavia vedli dále Zdeněk Hůla, Stanislav Dražský, za války F. Nováková a Josef Hošek.

Ročenka Zemského svazu Kinematografů v Čechách z roku 1932 uvádí, že kino bylo vybaveno zvukovou aparaturou Pacent. Po II. světové válce kino provozoval Filmový podnik hlavního města Prahy. Od osmdesátých let se kino Slávie stalo kinem Pražského filmového klubu, který spolupracoval s filmovým archivem ČSFÚ.

V devadesátých letech 20. století bylo kino zlikvidováno a přestavěno na Billiard Club.

SLAVIA, biograf Českých feriálních osad, Král. Vinohrady, Řipská ulice.

Od 29. července do 4. srpna t. r.

Premiera velkého sensačního díla!

Slovanská vášeň. Drama o 4 dílech.

Jan Kříženecký

narodil se 20. března 1868

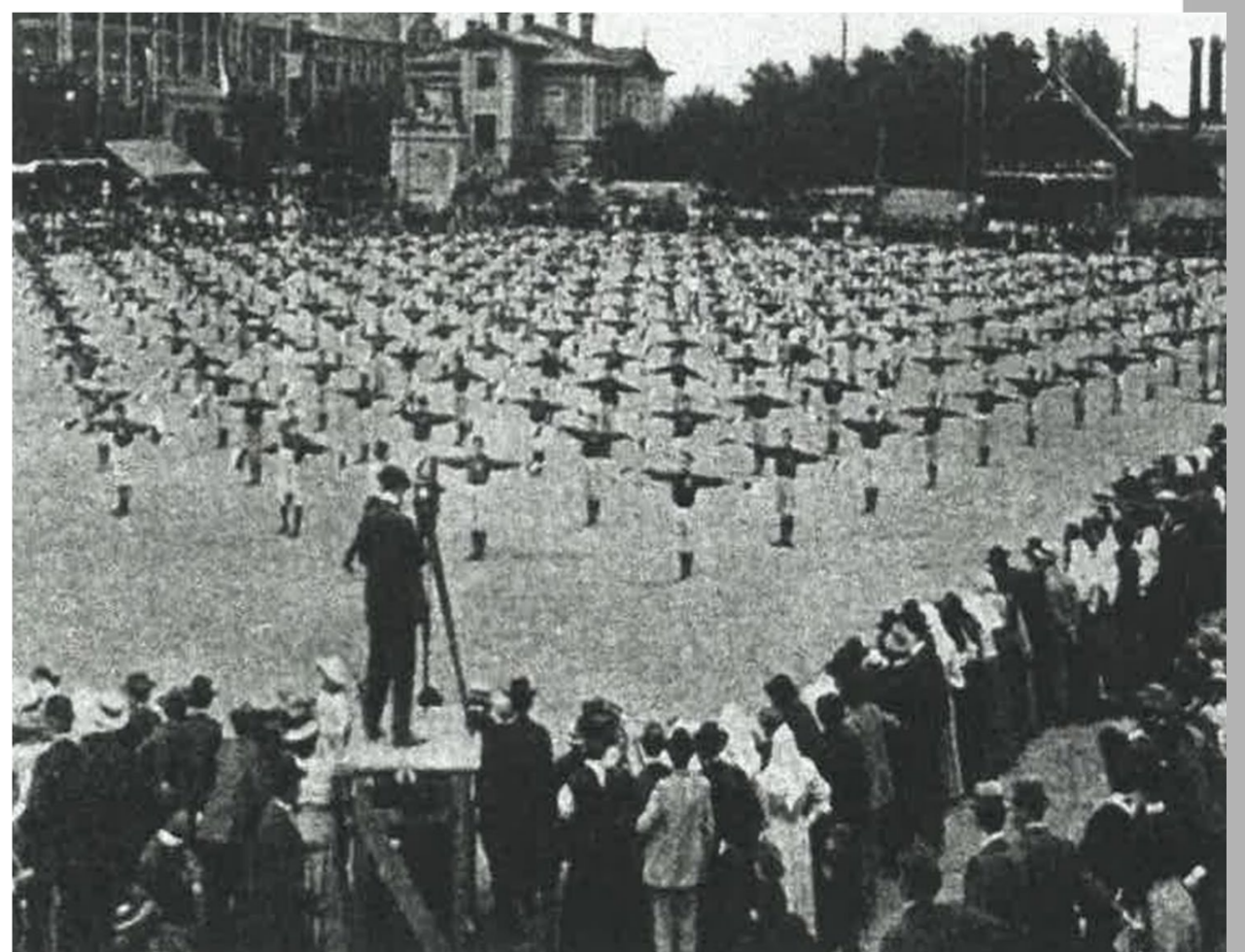
zemřel 9. února 1921

Průkopník české kinematografie a náš první „báječný muž s klikou“ Jan Kříženecký se narodil 20. března 1868 a minulý rok tomu bylo přesně 100 let od jeho úmrtí (9. února 1921). Díky tomuto muži byli Češi mezi prvními šesti zeměmi na světě, jejichž dějiny kinematografie započaly už roku 1898.

Narodil se v rodině vysoce postaveného poštovního úředníka Norberta Kříženeckého, v Praze na Novém Městě. Byl pokřtěn v kostele sv. Štěpána, maturoval na českém reálném gymnáziu v Ječné. Následná studia stavitelství a architektury nedokončil, na rozdíl od svého bratra Rudolfa, který se později stal významným architektem, profesorem a rektorem ČVUT. Jan byl po několikaletém působení v bratrově kanceláři přijat na městský stavební úřad, kde pracoval v letech 1897 – 1921 v různých funkcích. Již od studií se úspěšně věnoval fotografování architektury a uměleckých předmětů. Stal se členem Českého klubu fotografů amatérů v Praze a z výstav si pravidelně odnášel čestná ocenění a medaile. Vzdělání stavebníka a vášně pro fotografii se propojila i s jeho prací, kdy pro stavební úřad pořídil přes čtyři tisíce fotografií mizející Prahy, včetně asanovaného Podskalí.

Fascinován novými technologiemi a vynálezy překotné doby konce 19. století se v prosinci 1896 v hostinci U Saského dvora v Hybernské ulici seznámil s kinematografem z dílny bratří Lumièrů. Vytušil možnosti tohoto nového přístroje a brzy se stal nejen prvním českým kameramanem, ale pravděpodobně i prvním filmařem v rámci Rakousko-Uherska. Se svým spolužákem z reálky Josefem Františkem Pokorným zakoupil na jaře roku 1898 od Lumièrů kameru spolu se 17,5 metry filmové suroviny. S Pokorným postavili v červnu 1898 při příležitosti Výstavy architektury a inženýrství na pražském Výstavišti první české kino nazvané Český kinematograf. Byla to provizorní dřevěná bouda pobitá lepenkou, uvnitř židle a plátno velikosti 5 x 6 m. První Kříženeckého filmy byly statické, asi minutu trvající jednozáběrové snímky, doprovázené jen slovním výkladem děje, např. *Purkyňovo náměstí na Královských Vinohradech* (dnes náměstí Míru), *Alarm staroměstských hasičů*, *Cvičení s kuželi Sokolů malostranských*, *Žofínská plovárna*, *Svatojánská pouť v československé vesnici* a další. Sklidil s nimi obrovský úspěch, pro diváky to bylo naprosté novum. Dokumentární snímek *Voltyžování jízdního odboru Sokola pražského* (1898) dokonce zařadila do svého distribučního katalogu i společnost bratří Lumièrů, což může být považováno za první zahraniční úspěch českého filmu. Kříženecký natočil také první tři pověstné české hrané filmy s kabaretiérem a humoristou Josefem Švábem-Malostranským, což byly krátké žertovné skeče *Dostaveníčko ve mlýnici* (1898), *Výstavní párkař a lepič plakátů* (1898) a *Smích a pláč* (1898). Zajímavostí je, že původní Kříženeckého filmy nejsou černobílé, ale jejich originální kopie jsou žluto-oranžové monochromatické barvy. Kříženecký nejprve posílal své filmy vyvolávat do francouzského Lyonu k Lumièrům, později si je však začal vyvolávat sám, a to v koupelně svého bytu v Sokolské ulici č. 34! Zde vlastně vznikla první česká filmová laboratoř!

V letech 1910-1912 položil druhý pomyslný stavební kámen ke komerční hrané filmové tvorbě, když spolu s kameramanem Antonínem Pechem natočil první hraný film s názvem „Jarní sen starého mládence“. Po následujících filmových i podnikatelských neúspěších se stal např. ředitelem kina Louvre na Národní třídě a až do své smrti vedl kino Světozor. Roku 1946 obdržel in memoriam titul Průkopník české kinematografie. V roce 1947 bylo po Kříženeckém pojmenováno náměstí před barrandovskými ateliéry.

Jan Kříženecký natáčí sletový film *Slet sokolstva v Prostějově* (1908)
zdroj : Česká filmařská škola, 2020

Myrtil Frída

narodil 21. prosince 1919
zemřel 10. srpna 1978

Myrtil Frída se narodil do rodiny právníka a lékaře Vladimíra Frída, který byl synovcem Jaroslava Vrchlického (vlastním jménem Emil Frída). Neobvyklé křestní jméno mu dala jeho matka Nina právě podle jedné z postav Vrchlického divadelní hry Hippodamie. Jeho dospívání formoval nástup kinematografie, která se stala jeho celoživotním koníčkem i prací, a členství v prvorepublikovém spolku Recese, který tvořila parta studentů kolem Vladimíra Bora, jeho pozdějšího kolegy, dramaturga a filmového kritika. Spolek stál u specifického českého významu slova recese, kterým tito studenti označovali nesmyslné akce a happeningy, kterými uváděli veřejnost „v recesi“.

Už za války organizoval ilegální projekce a hned po ní se zapojil do budování filmového archivu. V srpnu 1968 se nakrátko stal vedoucím Filmového archivu, následná „normalizace“ jej z Filmotéky vyhnala a po zbylém čase tam směl docházet jen sporadicky. Od roku 1961 také přednášel na pražské FAMU a publikoval v domácím i zahraničním tisku. Do historie srpnových událostí se zapsal právě jako filmotékař, když v archivu ukryl nespočet ve své době zakázaných filmů a dobových dokumentů. Například dokument Jaromíra Kalisty natáčený ve dnech okupace, zpracovaný a objevený Evaldem Schormem s názvem *Zmatek*. Kotouče s tímto dokumentem Frída ukryl ve Štěchovicích na Hradištsku pod názvem *Dožínky 1951* a popsal je jako zmatečný materiál. Stejně tak se mu podařilo zachránit unikátní filmové záběry Stanislava Miloty z dění v Praze po smrti Jana Palacha. Tento dokument byl objeven až v roce 2002. Frída byl spoluautorem televizních seriálů *Malá filmová historie*, *Nesmrtelné stíny* a *52 komiků a spol.*, podílel se na scénáři několika filmů, například stříhového filmu *Král komiků* s Vlastou Burianem. S Jaroslavem Brožem vydali dvousvazkovou encyklopedii *Historie československého filmu v obrazech 1898–1945*, či na svou dobu neocenitelnou příručku *666 profilů zahraničních režisérů*.

Za pokračovatele prvorepublikových recesistů bývají označováni i Cimrmani. S nimi natočil v roce 1969 krátkometrážní dokumentární snímek *Stopa vede do Liptákova*, kde jako znalec vysvětluje, že vynálezce filmu nebyli bratři Lumiérové, ale právě velký mistr.

Myrtil Frída prožil celý život v domě na rohu Trojické a Rašínova nábřeží. Zemřel po krátké nemoci ve svých osmapadesáti letech. Zanechal po sobě manželku Věru, dcery Evu a Jesicu a syna Daniela. Pochován je na Vyšehradském hřbitově v hrobě 12-59.

Zpracoval: Jiří Š. Cieslar (vnuk)

Antonín Vlas

narodil se 20. října 1885

zemřel 4. dubna 1946

Antonín Vlas zahájil svoji podnikatelskou kariéru v roce 1908 jako prodejce gramofonů, gramodesek a pian v obchodě svého otce ve Vodičkově ulici v Praze. Zajímal se však také o fotografii a kinematografii, jíž začal věnovat stále více času. V roce 1908 si zařídil vlastní laboratoř na výrobu filmů „Vlas a spol.“ a na svých snímcích zachycoval zejména Prahu a její památky, český průmysl, hrady a zámky. Během světové války utrpěl velké finanční a materiální ztráty, živil se prodejem kukátek, „kapesních biografů“, kterými se daly pomoci dvěma čočkami pozorovat zasouvané filmy.

Po roce 1918 se začal věnovat výhradně filmu – laboratorní a střihačské práci ve své laboratoři. Na počátku 20. let založil vlastní filmové laboratoře pod názvem Favoritfilm Vlas & spol., které se do roku 1940 zabývaly také filmovou produkcí.

V roce 1925 zahájil spolupráci s filmovými továrnami A-B a ujal se vedení laboratoře na Vinohradech, do které převedl svůj personál a své zařízení. Pro A-B prováděl veškeré laboratorní práce, výrobu modernizoval a pomohl společnosti překlenout kritické období. Již o dva roky později byl však intrikami vedení prosperujícího podniku zbaven, a tak vybudoval svůj vlastní filmový ateliér a laboratoře s názvem Favoritfilm, ve kterých natočil dva filmy (*Trhani*, režie Václav Wasserman, 1936; *Láska a lidé*, režie Václav Kubásek a Vladimír Vančura, 1937).

V roce 1937 založil Antonín Vlas při Favoritfilmu vlastní filmovou půjčovnu. V období protektorátu zajišťoval Favoritfilm laboratorní práce pro různé výrobce krátkých filmů a pokračoval ve spolupráci s Aktualitou, pro niž zpracovával kopie filmového týdeníku. Výroba vlastních filmů ve Favoritfilmu po roce 1939 až na několik výjimek v podstatě skončila.

Všechny budovy a vybavení Favoritfilmu v Praze-Holešovicích byly zničeny dne 7. května 1945 během ostřelování Prahy Němci. Ve své produkci vyrobil několik desítek krátkých filmů. Jednou z jeho nejvýznamnějších prací byla filmová galerie postav českého veřejného a kulturního života, která však byla rovněž zničena při požáru ateliéru v posledních dnech okupace v květnu 1945. Většina personálu Favoritfilmu po tragické události přešla na Barrandov a později do Krátkého filmu. Antonín Vlas i po zničení svého podniku a cenných filmových materiálů neztrácel optimismus a byl odhodlán k dalšímu působení ve filmovém oboru. To se mu však již nepodařilo, zemřel o necelý rok později.

Zpracováno podle podkladů NFA ke 100. výročí Asociace českých kameramanů.

Josef Brabec

narodil se 2. února 1890

zemřel 5. prosince 1977

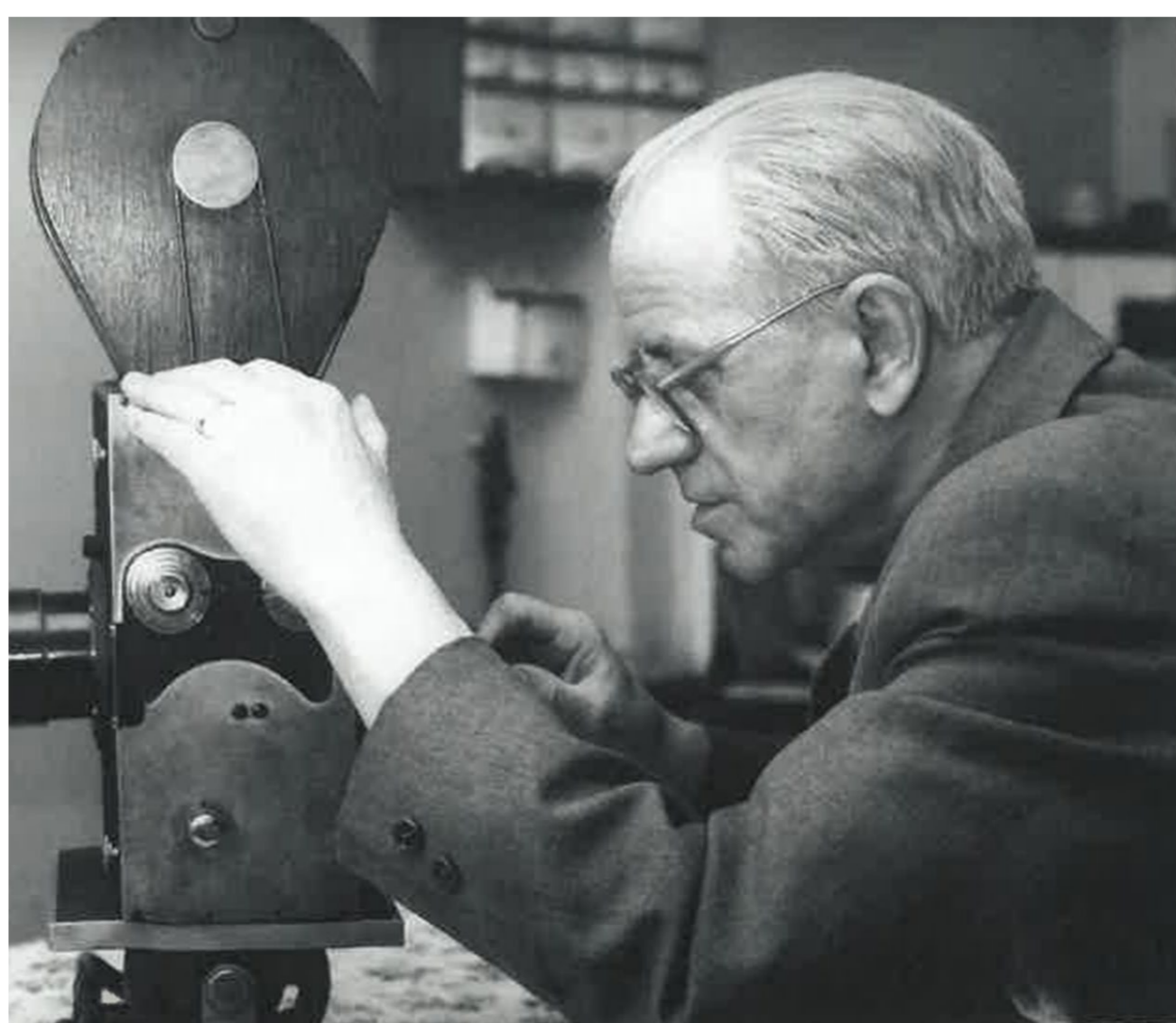
Josef Brabec se vyučil pekařem, ale po nějaké době začal pracovat jako portýr v Illusion-filmu, kde se později stal promítačem a prvním žákem a asistentem Aloise Jalovce. Pracoval s ním v laboratoři a občas natáčel drobné aktuální snímky. Pracoval také jako laborant a kameraman ve společnosti ASUM Maxe Urbana.

Fotogeničnost jeho snímků byla výrazná již v první české akční grotesce *České hrady a zámky* (1914). Tento film byl úvodní částí divadelního představení režiséra a herce Karla Hašlera *Pán bez kvartýru* v karlínském Varieté (dnes Hudební divadlo Karlín pozn. aut.). V posledním záběru filmu se Hašler spustil po laně do sálu, z něhož pak v reálu skutečně před diváky dopadl na jeviště, dá se zde tedy hovořit o principu pozdější Laterny magiky. Brabec byl zdatný laborant a dokázal snímek tónovat do modré, žluté a zelené barvy. Měl velmi propracované kompozice a nebál se zkusit první nedokonalé švenky (pohyby kamerou). Svoje schopnosti vyprávět filmovou řečí potvrdil také ve snímku *Ahasver* (1915) režiséra Jaroslava Kvapila, v němž švenkoval, natáčel jízdy z kočáru, využíval odrazů v zrcadle a velkých detailů a vytvořil zajímavou střihovou skladbu. Během 1. sv. války Brabec pracoval pro společnost Lucernafilm.

Po válce natáčel filmy pro společnost Slavafilm a zejména pak pro Praga-film. V roce 1919 založil s režisérkou Theou Červenkovou (vlastním jménem Terezie Císařová) vlastní filmovou společnost nazvanou „Filmový ústav“, která sídlila v Klicperově ulici č. 13. Snažili se spolu o umělecký film. Ve filmu *Byl první máj* (1919) Brabec s kamerou již čistě švenkoval a užíval prolínačky, stoptriky a použil princip filmového snu. Tento snímek má velmi dobrou režii, svižný střih a čteně využívá pražských motivů tzv. pragensií. Od pokusů o americkou grotesku à la Chaplin ve filmu Karla Lamače *Gilly poprvé v Praze* (1920) dospěl k lepší výtvarné kvalitě obrazu v prvním filmovém zpracování filmu *Babička* (1921) režisérky They Červenkové, kde se nebál v úvodu použít dokumentární pasáže. V komedii režiséra Václava Wassermana *Kam s ním* (1922) již běžně začleňoval velké detaily, které vytvořil výměnou objektivů různých ohniskových vzdáleností. Staré filmové kamery do té doby běžně mívaly jen jeden objektiv, užití sady objektivů bylo tedy revoluční novinkou. Použil další novinky jako časoběrné záběry západu slunce, nasvícené exteriérové noční scény a animované záběry. Film zvláště obsahoval krásné záběry staré Prahy.

Největšího uměleckého úspěchu však dosáhl až s režisérem, ruským emigrantem, Vladimírem Chinkulovem Vladimírovem. Jejich společná romantická dramata *Pražská švadlenka* (1926) a *Její princ* (1927) patří k vrcholným dílům české němé tvorby dvacátých let. Výborných výsledků docílil i ve filmu *Kainovo znamení* (1928) režiséra Oldřicha Kmínka. Brabcova fotografie dosáhla vysokého standardu filmového obrazu a díky jeho citu pro poetický kompoziční styl i pro typické analytické záběrování v rámci mizanscény tak právem patří mezi zakladatele České kameramanské školy. Josef Brabec žil v Praze 2, v Klicperově ulici 13 (od r. 1926 Záhřebská).

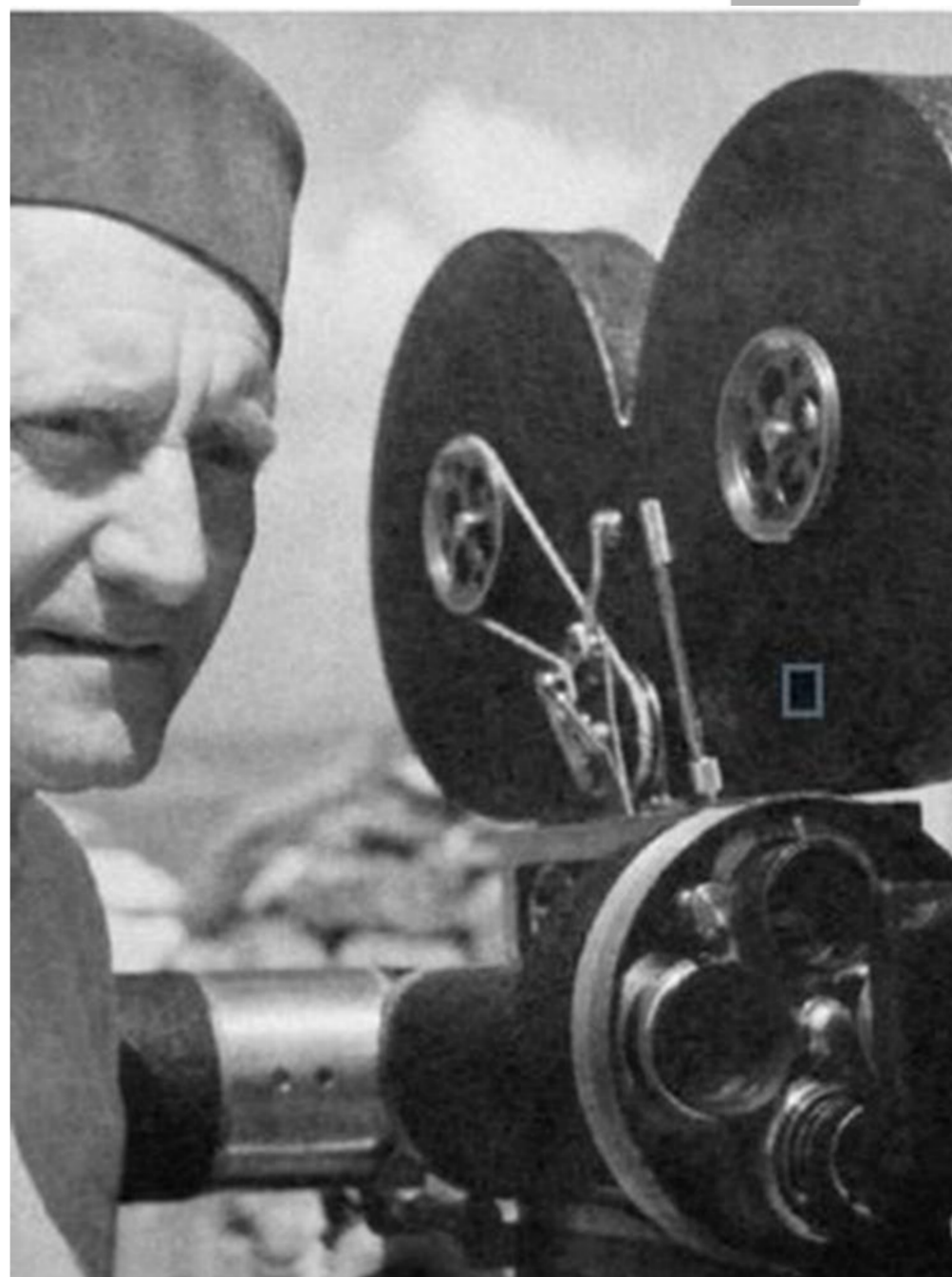
Zpracoval Daniel Souček, spoluautor publikace *Česká kameramanská škola* (vydáno v roce 2020 ke 100. výročí Asociace českých kameramanů).

Josef Brabec s kamerou Ernemann
zdroj : Česká filmařská škola, 2020

Jaroslav Blažek

narodil se 3. srpna 1896
zemřel 9. srpna 1976

Jaroslav Blažek oslňoval podobně jako Josef Brabec skvělou fotografií s dramatickou oblačností a plastickou světelnou modelací krajiny. Díky svému novátorství a postupům s novými prostředky filmové skladby (např. velké detaily, rapid montáže, tonální deformace a optické triky) si zcela právem zaslouží místo v České kameramanské škole.

Začínal jako laborant v Jalovcově společnosti Pojafilm a později působil jako promítač ve Weissově žižkovském biografu. Výrazně vynikal v ateliérové a zvláště v exteriérové filmové fotografii. Svůj cit pro poetický obraz předvedl již v roce 1919 dramatem *Láska je utrpením* režisérů Přemysla Pražského a Vladimíra Slavínského, který točil společně s kameramanem Svatoplukem Innemannem. V akrobatických scénách, v nichž Slavínský vylézá na Petřínskou rozhlednu, uplatnil svůj talent pro zajímavé kompozice a výrazné kamerové rakurzy, jimiž napomohl k objevu účinku nadhledu a podhledu. Rovněž zde objevil a pravidelně využíval sílu detailů a polodetailů coby prostředků pro zdůraznění emocí. Byl to první český film, který se podařilo prodat do Ameriky. Jako samostatný kameraman začal pracovat na filmu *Jindra* (1919) režiséra Oldřicha Kmínka ve společnosti Tcheco (Tchechofilm). V melodramatu *Likérová princeznička* (1922) režiséra Miroslava J. Krňanského dosvědčoval záběry použitím odrazných desek a pravděpodobně jako první kameraman v českém filmu použil v ateliéru kamerovou jízdu.

Svůj cit pro krajinu, ale také pro dynamickou kameru se zvláštními úhly, uplatnil rovněž ve filmu *Tulákovo srdce* (1922) režisérů Jana W. Speerger a Josefa Rovenského, který točil společně s kameramanem Josefem Brabcem. Velmi pěkné a dramatické ateliérové svícení se statickou kamerou vytvořil ve snímku režiséra Oldřicha Kmínka *Dar svatební noci* (1926), stoprocentní kameramanskou práci však předvedl na české poměry ve zcela výjimečném filmu *Batalion* (1927) režiséra Přemysla Pražského. Jedná se o jedno z vrcholných děl českého němého filmu jak po stránce režijní, tak obrazové. Tvůrci se zde znovu přiblížili výrazovému tématu městského poetismu, byť se silně expresivními vlivy, a tím naznačili avantgardní stylotvornou cestu České kameramanské školy. Dynamika obrazových kompozic harmonizuje s velikostmi záběrů a výrazovým herectvím Karla Hašlera, oboje na světové úrovni. Dynamický kontinuální střih s expresivními prolínačkami a Blažkovou uměleckou fotografií s výborně nasvícenými scénami ve stylu profesionální kameramanské konvence (starlight) zde vytvářejí jasnou uměleckou formu. Blažek vytvořil množství úžasných prolínaček, používal kamerových jízd a různých optických změkčovacích filtrů (nezapomenutelná je snová scéna, v níž se postava doktora Uhera v podání K. Hašlera nachází v deliriu).

Jedním z vrcholů němého filmu se stalo surrealistické drama *Varhaník u svatého Víta* (1929) režiséra Martina Friče, kde Blažkova skvělá fotografická práce a Fričova filmová řeč tak znovu upozornily na nastupující energii českého filmu. Rozhoupané zvony pražské katedrály zde svými zaoblenými tvary a houpavým pohybem úspěšně konkurují ostrým kompozičním liniím v té době již doznívajícího německého expresionismu. Jde již o suverénní styl české filmové fotografie vycházející z poetiky genia loci tehdejší staré Prahy. Zádumčivé kontrastní světlo, rezonující dvoj až trojexpozice, monumentální a tiché detaily a expresivní poetika vytvářelo společně podivnou vizuální píseň. K umocnění dojmu použil Blažek technické pomůcky jako starefektové a změkčovací filtry i masky ze šedivých filtrů, které vytvářely expresivní vinětaci obrazu. Kamera je zde sice převážně statická, tím více však působí několikrát použitá kamerová jízda. Duch postavy varhaníka díky Blažkově a Fričově obrazové imaginaci vytvořil nezapomenutelnou melodii pražských chudinských příběhů. Tento motiv se potom v české kinematografii nejednou opakuje.

Ve zvukovém filmu pak uplatnil svůj avantgardní přístup k filmové fotografii zejména s režisérem Vladislavem Vančurou na filmech *Na sluneční straně* (1933) a další tituly. V průběhu válečných let 1939 až 1941 natočil několik celovečerních filmů v Itálii. V neposlední řadě nelze opomenout ani jeho bohatou dokumentární tvorbu čítající na desítky titulů. Jaroslav Blažek obdržel v roce 1968 vyznamenání Za zásluhy o výstavbu. Žil v Praze 2, ve Štěpánské ulici č. 539/9.

Zpracoval Daniel Souček, spoluautor publikace Česká kameramanská škola (vydáno v roce 2020 ke 100. výročí Asociace českých kameramanů).

Otto Heller

narodil se 3. září 1896
zemřel 17. února 1970

Otto Heller začínal jako učeň v textilním obchodě a dělal uvaděče v pražském kině Lido-Bio. Později pracoval jako promítač v kině Lucerna a za první světové války jako promítač polního kina na italské frontě. Byl převelen do vojenských filmových laboratoří ve Vídni, kde asistoval u filmové kamery při pohřbu císaře Františka Josefa I. Po válce začal pracovat se Svatoplukem Innemannem v Excelsiorfilmu jako kameraman, kde společně natočili hraný film *Československý Ježíšek* (1918) režiséra Richarda Františka Branalda. Pro Praga-film spolupracoval při natáčení dokumentárního filmu *Příjezd T. G. Masaryka do Prahy* (1918). V ateliéru Praga-filmu natočil samostatně první delší film, drama z cirkusového prostředí *Probuzení svědomí* (1919) režiséra Roberta Zdráhala, kde začal používat, podobně jako kameraman Svatopluk Innemann, odrazné desky k osvětlování exteriérové scény.

Po prvním filmu režiséra Jana Stanislava Kolára *Zpěv zlata* (1920) na sebe Otto Heller upoutal větší pozornost dalšími filmovými dramaty *Kříž u potoka* (1921) režiséra Jana Stanislava Kolára a *Nad propastí* (1921) režiséra Vladimíra Majera, kde předvedl krásné lyrické záběry Krkonoš. V detektivce Jana S. Kolára a Karla Lamače *Otrávené světlo* (1921), jejíž zápletka se odehrávala kolem „jedovaté žárovky“, poprvé použil měkké svícení v detailech na tváře herců a kontrastní světlo. Snímek obsahoval také krásně natočené exteriéry staré Prahy. V roce 1922 natočil komedii *Drvoštěp* opět režírovanou Karlem Lamačem, se kterým se Otto Heller znal ještě z dob, kdy Karel Lamač pracoval jako filmový laborant v Excelsiorfilmu. Heller zde začleňoval do krásných detailů měkké prostorové světlo a doplňoval obraz umělými vinětacemi podporujícími prostorovost obrazu. V exteriéru proto často pracoval se zrcadly, jimiž směřoval odražené světlo na scénu. Učinil tak, spolu s některými dalšími kameramany (Innemann, Vích), důležitý objev české filmové fotografie, totiž prostorové působení filmového obrazu.

Pohádkové filmové drama *Lucerna* (1925) režiséra Karla Lamače pak představuje jedno z vrcholných děl české kinematografie němého, které Otto Heller natáčel spolu s kameramanem Svatoplukem Innemannem. Předvedli zde nápaditý a technicky výborně zvládnutý světelný koncept v interiérech i v exteriérech. Působivé světelné atmosféry byly podpořené vhodně zvolenou velikostí záběrů.

Následovala žánrově odlišná komedie s Vlastou Burianem v hlavní roli *Milenky starého kriminálního* (1927) režiséra Svatopluka Innemanna. Film byl plný komediálních kliček, gagů a dvojníckých scén, nechyběla ani perfektní automobilová honička s převrácením auta a pronásledování policisty na Novém Světě v Praze. Tradičně vynikající Hellerova kamera rámovala obraz a zahrnovala četné jízdy a švenky odpovídající akčnímu rázu veselohry. Heller používal efektní starfiltry a měkké svícení stylem profesionální kameramanské konvence. Ve vrcholné fázi němého filmu v roce 1929 natočil řadu hraných filmů. Připomeňme filmové drama *Hříchy lásky* režiséra Karla Lamače se zajímavými optickými triky, převracečkami vyrobenými ve filmové kopírce a filmové drama *Starý hřích* režiséra Miroslava J. Krňanského, které bylo barevně upravováno virází do azurového, žlutého a červeného tónu a obsahovalo pěkné pohledy na českou krajinu, její točité silnice a cesty. Dále pak filmovou komedii *Pražské švadlenky* režiséra Přemysla Pražského, kterou Heller natáčel společně s kameramanem Josefem Bulánkem anebo filmové drama *Adjunkt Vrba* režiséra Miroslava J. Krňanského. Nelze opomenout ani Hellerovu účast na historickém velkofilmu *Svatý Václav* režiséra Jana Stanislava Kolára.

V roce 1938 Otto Heller opustil Československo a spolu s Karlem Lamačem se přes Nizozemí a Francii dostali až do Anglie, kde se natrvalo usadil a natočil zde filmy i s předními britskými režiséry. Spolupracoval např. s Laurencem Olivierem na filmu *Richard III* (1955), s Michaelem Powellem na filmu *Peeping Tom* (1960) a mnohými dalšími. Zapsal se tak do dějin nejen české, ale i světové kinematografie svojí filmovou fotografií, která vynikala zejména krásným interiérovým obrazem s uhlazenými portrétními záběry a skvěle zasvětlenými scénami ve stylu profesionální kameramanské konvence. Silný však byl i v poetické exteriérové fotografii, díky níž neměl potíže se úspěšně uplatnit kdekoliv ve světě. Natáčel rovněž dokumenty a kulturní snímky a byl jedním z našich nejvytříženějších kameramanů. Žil v Praze 2, na Bojišti 16.

Zpracoval Daniel Souček, spoluautor publikace Česká kameramanská škola (vydáno v roce 2020 ke 100. výročí Asociace českých kameramanů).